

HAL
open science

Le De fide ad Petrum de saint Fulgence de Ruspe analysé par Grégoire de Rimini

Pascale Bermon

► **To cite this version:**

Pascale Bermon. Le De fide ad Petrum de saint Fulgence de Ruspe analysé par Grégoire de Rimini. HAL-SHS, 2024. halshs-04624787

HAL Id: halshs-04624787

<https://shs.hal.science/halshs-04624787v1>

Submitted on 25 Jun 2024

HAL is a multi-disciplinary open access archive for the deposit and dissemination of scientific research documents, whether they are published or not. The documents may come from teaching and research institutions in France or abroad, or from public or private research centers.

L'archive ouverte pluridisciplinaire **HAL**, est destinée au dépôt et à la diffusion de documents scientifiques de niveau recherche, publiés ou non, émanant des établissements d'enseignement et de recherche français ou étrangers, des laboratoires publics ou privés.

Le *De fide ad Petrum* de saint Fulgence de Ruspe analysé par Grégoire de Rimini

Pascale Bermon
(Université Paris PSL/CNRS/LEM)

Cinq tables de Grégoire de Rimini ont été découvertes en 2017. Elles portent sur cinq ouvrages de saint Augustin (et pseudo-Augustin):

- *De libero arbitrio*
- *Retractationes*
- *Enchiridion*
- *83 questions* (= *De diversis quaestionibus*)
- *De fide ad Petrum* de saint Fulgence de Ruspe.

Les cinq tables de Grégoire de Rimini sont éditées dans l'ouvrage imprimé suivant :

GRÉGOIRE DE RIMINI, *Cinq tables inédites sur des ouvrages de saint Augustin*, attribuées, présentées et éditées par Pascale BERMON, Paris : Institut d'Études Augustiniennes (Collection des Études Augustiniennes. Série Moyen Âge et Temps Modernes, 58), 2024, ca 720 p.¹

À la fin de cet ouvrage imprimé sont proposés des reconstitutions sous forme de tableaux à deux colonnes, contenant à gauche le texte de saint Augustin et à droite l'analyse qu'en a faite Grégoire de Rimini, pour deux livres de l'évêque d'Hippone :

- le *De libero arbitrio* (GRÉGOIRE DE RIMINI, *Cinq tables inédites*, p. 403-601, « Le *De libero arbitrio* de saint Augustin, segmenté et analysé par Grégoire de Rimini »)
- l'*Enchiridion* (GRÉGOIRE DE RIMINI, *Cinq tables inédites*, p. 603-702, « L'*Enchiridion* de saint Augustin segmenté et analysé par Grégoire de Rimini »).

La présente publication sur « le *De fide ad Petrum* de saint Fulgence de Ruspe analysé par Grégoire de Rimini », disponible uniquement en ligne sur HAL-SHS, offre pour le *De fide ad Petrum* un tableau supplémentaire à deux colonnes plaçant l'analyse de Grégoire de

¹ Le lecteur trouvera dans cet ouvrage un exposé relatif aux particularités de ces tables, ainsi que l'édition critique de leur texte.

Rimini en regard de son texte-source.

S’y ajoutent deux autres publications, elles aussi uniquement en ligne, pourvoyant des tableaux de même conception, respectivement pour les *Retractationes* et pour les *83 questions* :

Pascale BERMON, *Les Retractationes de saint Augustin analysées par Grégoire de Rimini*, HAL-SHS, 2024.

Pascale BERMON, *Les 83 questions de saint Augustin analysées par Grégoire de Rimini*, HAL-SHS, 2024.

Ces trois publications en ligne sur HAL-SHS constituent donc un complément au volume imprimé contenant l’édition critique des tables sur cinq ouvrages de saint Augustin de Grégoire de Rimini (GRÉGOIRE DE RIMINI, *Cinq tables inédites sur des ouvrages de saint Augustin*, Paris, 2024).

Comment lire ces tableaux

Dans la colonne de gauche des tableaux fournis ci-dessous est reproduit le texte du *De fide ad Petrum* de saint Fulgence de Ruspe dans l’édition de la *Patrologie latine*, t. 65, col. 671-708.

Comme le montre le tableau ci-dessous, Grégoire de Rimini nomme le Prologue «chapitre 1»; il ne connaît pas le chapitre final 45 (qui n’est d’ailleurs pas de Fulgence de Ruspe). Du chapitre 3 au chapitre 44 inclus, sa numérotation de chapitres est identique à celle de l’édition de la *Patrologie latine*, que reprend l’édition J. Fraipont, Turnhout, Brepols, 1968 (Corpus Christianorum Series Latina, 91A)².

PL 65, col. 671-708. <i>De fide ad Petrum</i>	Manuscrit-source du <i>De fide ad Petrum</i> de Grégoire de Rimini
Prologue	Caput 1
Cap. I-II	Caput 2
Cap. III	Caput 3
Cap. IV sive Regula 1...	Caput 4
... Cap. XLIII sive Regula 40	Caput 43
Cap. XLIII	Caput 44
Cap. XLV (inauthentique)	-

² J. Fraipont reprend la numérotation de la *Patrologie latine* mais préfère mettre en relief une numérotation par paragraphes qui lui est propre.

La capitulation de l'ouvrage due à Grégoire de Rimini est présentée entre crochets pointus précédée des lettres <GR>, ainsi que le système des lettres qu'il introduit dans les chapitres 2 et 3³. Certaines de ces divisions ne sont reconstituées que de façon conjecturale.

Dans la colonne de gauche des tableaux, ont été reportés :

- les numéros de colonnes de la *Patrologie latine* (exemple : [Col.0671])
- la pagination de l'édition Fraipont (exemple : [Fraipont, 711]);
- les numéros entre crochets des thèses correspondantes de la *Tabula libri beati Augustini de fide ad Petrum* de Grégoire de Rimini, dans l'édition BERMON, 2024, p. 409-439 (exemple : [1520]);

- les passages cités par Grégoire de Rimini dans sa *Lectura* sur les *Sentences*, qui sont soulignés dans le texte. Référence est faite à l'édition GREGORIUS ARIMINENSIS, *Lectura super primum et secundum Sententiarum*, ed. A.D. TRAPP, V. MARCOLINO, Berlin, Walter de Gruyter, 1979-1987, 7 vol. (Spätmittelalter und Reformation Texte und Untersuchungen, 6-12), l'abréviation TM désignant cette édition TRAPP-MARCOLINO.

Dans la colonne de droite sont disposées les thèses correspondantes de la *Tabula libri beati Augustini de fide ad Petrum* de Grégoire de Rimini, dans l'édition BERMON, 2024, p. 409-439. Le lemme auquel se rattache chaque thèse est souligné.

Le texte du *De fide ad Petrum* analysé par Grégoire de Rimini

<GR> <CAPUT 1>

FULGENTIUS RUSPENSIS, *De fide ad Petrum*

[Fraipont,711] [Col. 0671B] 500. PROLOGUS. 1. Epistolam, fili Petre, tuae caritatis accepi, in qua te significasti velle Hierosolymam pergere, et poposcisti te litteris nostris instrui quam debeas in illis partibus verae fidei regulam tenere, ut nullus tibi possit sensus haereticae subreperere falsitatis. Gaudeo quidem quod pro fide vera sine ullo perfidiae vitio custodienda sollicitudinem geris, sine qua nulla potest prodesse, imo nec esse, conversio. Apostolica quippe dicit auctoritas quia *sine fide impossibile est placere Deo* (Hebr. XI, 6). Fides est namque bonorum omnium fundamentum. Fides est humanae salutis initium. Sine hac nemo ad filiorum Dei numerum potest pertinere : quia sine ipsa nec in hoc saeculo quisquam justificationis consequitur gratiam, nec in futuro vitam possidebit aeternam [1410]; et si quis hic

GREGORIUS ARIMINENSIS, *Tabula libri beati Augustini de fide ad Petrum*

[t.f. Petr.1410] Fides est bonorum

³ Sur ce point, voir GRÉGOIRE DE RIMINI, *Cinq tables inédites*, p. 122.

non ambulaverit per [Col. 0671C] fidem, non perveniet ad speciem. Sine fide omnis labor hominis vacuus est. Tale quippe est, ut sine vera fide quisque velit Deo per contemptum saeculi placere; quale si quisquam (*al. quispiam*) tendens ad patriam, in qua se scit beate esse victurum, relinquat itineris rectitudinem, et improvidus sectetur errorem, quo non ad beatam civitatem perveniat, sed in praecipitium cadat; ubi non gaudium pervenienti detur, sed cadenti interitus inferatur.

[Fraipont,712] [Col. 0672B] 2. Verumtamen ut de fide sufficiens sermo promatur, nec temporis suffragatur spatium, quia celeriter nostrum cupis habere responsum, et tam magnum est hujus disputationis opus, ut magnis vix possit impleri sermonibus. Neque enim poposcisti sic te debere de fide instrui, ut unam quamlibet haeresim designares, contra quam specialiter nostrae disputationis vigilaret intentio: sed cum indefinite definitionem fidei petis, eamque cupis etiam sub brevitate concludi, vides procul dubio quam sit nobis impossibile ut rem tantam in brevi plene comprehendamus, cui sufficientes esse non possumus, etiamsi tantum spatium temporis et tale nobis esset ingenium, ut multa volumina de hoc quod a nobis expetis facere valeremus (*al. valeamus*). Sed quia *Deus prope* [Col. 0672C] *est omnibus invocantibus eum in veritate* (Psal. CXLIV, 18), qui *verbum consummans et brevians fecit super terram* (Rom. IX, 28), spero quia, sicut tibi dedit hujus fidei sanctam sollicitudinem, sic etiam mihi, ut tuo tam bono tamque laudabili serviam desiderio, sufficientem tribuet facultatem: ut etsi non potuero (*al. potero*) cuncta dicere, ex quibus omnis error haereticus possit agnosci, et agnitus vel convinci valeat vel vitari, tamen in nomine atque adjutorio sanctae Trinitatis, quae unus solus verus et bonus est [Col. 0673A] Deus, ea dicam in quibus saltem magna ex parte rationem catholicae fidei constet sine aliqua erroris caligine contineri. Quibus retentis, poteris etiam illa deprehendere atque fugere, quae etsi in hoc opere non videntur speciali disputatione convinci, tamen ex iis quae hic generaliter atque absolute ponentur, appareat (*al. apparent*) illa quae infideles homines auribus volunt (*al. solent*) insusurrare fidelium, non regula divinae veritatis tradita, sed nequitia humani erroris inventa.

omnium fundamentum et humane salutis initium sine qua nemo in hoc seculo iustificationis gratiam nec in futuro vitam possidebit eternam.

<GR> <CAPUT 2>

FULGENTIUS RUSPENSIS, *De fide ad Petrum*

[Fraipont,713] <2a; Fraipont, 713, 50-714,105> CAPUT I. 3. Quocumque igitur loco fueris constitutus, quia, secundum regulam nostri Salvatoris imperio promulgatam, nosti te in uno Patris et Filii et Spiritus sancti nomine baptizatum, principaliter atque indubitanter toto corde retine, Patrem Deum, [Col. 0673B] et Filium Deum, et Spiritum sanctum Deum, id est sanctam atque ineffabilem Trinitatem unum esse naturaliter Deum, de quo in Deuteronomio dicitur: *Audi, Israel, Dominus Deus tuus Deus* (*al. Dominus*) *unus est* (Deut. VI, 4). Et, *Dominum* 502 *Deum tuum adorabis, et illi soli servies* (Ibid., 13). Verumtamen quia istum unum

GREGORIUS ARIMINENSIS, *Tabula libri beati Augustini de fide ad Petrum*

Deum, qui solus est verus naturaliter Deus, non Patrem solum, neque Filium solum, neque solum Spiritum sanctum, sed simul Patrem et Filium et Spiritum sanctum esse diximus, cavendum est ne sicut Patrem et Filium et Spiritum sanctum unum Deum esse, quantum ad naturalem attinet unitatem, veraciter dicimus, sic eum qui Pater est, eundem vel Filium, vel Spiritum sanctum; aut eum qui Filius est, sive Patrem, sive Spiritum sanctum; [Col. 0673C] aut eum qui Spiritus sanctus proprie in confessione hujus Trinitatis dicitur vel Patrem vel Filium personaliter dicere sive credere, quod omnino nefas est, audeamus. 4. Fides enim quam sancti patriarchae atque prophetae ante incarnationem Filii Dei divinitus acceperunt, quam etiam sancti apostoli ab ipso Domino in carne posito audierunt, et, Spiritus sancti magisterio instructi, non solum sermone praedicaverunt, verum etiam ad instructionem saluberrimam posterorum scriptis suis inditam reliquerunt, unum Deum praedicat Trinitatem, id est Patrem et Filium et Spiritum sanctum. Sed Trinitas vera non esset, si una eademque persona diceretur Pater et Filius et Spiritus sanctus. Si enim sicut est Patris et Filii et Spiritus [Col. 0673D] sancti una substantia, sic esset una persona, nihil omnino esset in quo veraciter Trinitas [Fraipont,714] diceretur. Rursus Trinitas quidem vera non esset, sed unus Deus Trinitas ipsa non esset, si quemadmodum Pater et Filius et Spiritus sanctus personarum sunt ab invicem proprietate distincti, sic fuissent naturarum quoque diversitate discreti. Sed quia in illo uno vero Deo Trinitate, non solum quod unus Deus est, sed [Col. 0674A] etiam quod Trinitas est, naturaliter verum est, propterea ipse verus Deus in personis Trinitas est, et in una natura unus est. Per hanc unitatem naturalem totus Pater in Filio et Spiritu sancto est, et totus Filius in Patre et Spiritu sancto est, totusque Spiritus sanctus in Patre et Filio est. Nullus horum extra quemlibet ipsorum est (I Sent., dist. 19, cap. Et inde): quia nemo alium aut praecedit aeternitate, aut excedit magnitudine, aut superat potestate [1391] [TM III, 1-2]. Quia nec Filio nec Spiritu sancto, quantum ad naturae divinae unitatem pertinet, aut anterior, aut major Pater est (Ibidem, cap. Nunc postquam); nec Filii aeternitas atque immensitas, velut anterior aut major, Spiritus sancti aeternitatem immensitatemque aut praecedere aut excedere naturaliter potest. Sicut ergo [Col. 0674B] nec Filius posterior aut minor est Patre, ita nec Spiritus sanctus posterior aut minor est Filio. Aeternum quippe et sine initio est, quod Filius de Patris natura natus exstitit; et aeternum ac sine initio est, quod Spiritus sanctus de natura Patris Filiique procedit. Ob hoc ergo tres unum recte credimus et dicimus Deum, quia una prorsus aeternitas, una immensitas, una naturaliter trium est divinitas personarum.

[t.f. Petr.1391] *Deus est una essentia et natura, tres autem persone discrete, scilicet Pater et Filius et Spiritus Sanctus, et propter unitatem nature quelibet personarum tota est in utraque reliquarum, nec aliqua aliam superat potestate ac praecedit eternitate vel excedit magnitudine, sed earum est prorsus una eternitas, una immensitas, et naturaliter una deitas.*

<2b; Fraipont, 714,106-716,149> 5. Teneamus igitur Patrem et Filium et Spiritum sanctum unum esse naturaliter Deum; neque tamen ipsum Patrem esse qui Filius est, neque Filium ipsum esse qui Pater est, nec Spiritum sanctum ipsum esse qui Pater aut Filius est [1391]. Una enim [Fraipont,715] est Patris [Col. 0674C] et Filii et Spiritus sancti essentia, quam Graeci οὐσίαν vocant, in qua non est aliud Pater, et aliud Filius, et aliud Spiritus sanctus, quamvis personaliter sit alius Pater, alius Filius, alius Spiritus sanctus [1392] [TM II, 184-185]. Quod nobis maxime in ipso sanctarum Scripturarum demonstratur initio, ubi Deus dicit: *Faciamus hominem ad imaginem et similitudinem nostram* (Genes. I, 26). Cum enim singulari numero dicit *imaginem*, ostendit unam naturam esse, ad cuius imaginem homo fieret. Cum vero dicit pluraliter, *nostram*, ostendit eundem Deum, ad cuius imaginem homo fiebat, non unam esse personam. Si enim in illa una natura Patris et Filii et Spiritus sancti una esset persona, non diceretur, *ad imaginem nostram*, sed, *ad imaginem meam*; nec dixisset *faciamus*, sed, *faciam*. Si vero [Col. 0674D] in illis tribus personis tres essent intelligendae vel credendae substantiae, non diceretur, *ad imaginem nostram*, sed, *ad imagines nostras*: una enim imago trium naturarum inaequalium esse non posset. Sed dum ad unam imaginem unius Dei homo factus dicitur, una sanctae Trinitatis essentialiter divinitas intimatur. Deinde (*al. Denique*) et paulo post pro eo quod Deus superius dixerat: *Faciamus hominem ad* [Col. 0675A] *imaginem et similitudinem nostram*, sic hominem factum Scriptura narravit, ut diceret: *Et fecit Deus hominem: ad imaginem Dei fecit eum* (Genes. I, 27).

6. Hanc Trinitatem personarum atque unitatem naturae propheta Isaias revelatam esse sibi non tacuit, cum se dicit Seraphin vidisse clamantia: *Sanctus, sanctus, sanctus Dominus Deus sabaoth* (Isa. VI, 3). Ubi prorsus in eo quod dicitur tertio *Sanctus*, personarum Trinitatem; in eo vero quod dicitur semel *Dominus Deus sabaoth*, divinae naturae cognoscimus unitatem. In illa igitur sancta Trinitate, quae ideo a nobis repetitur, ut vestro cordi tenacius infigatur, unus est Pater, qui [Fraipont,716] solus essentialiter de seipso unum Filium genuit; et unus Filius, qui de uno Patre solus est essentialiter natus (*al. genitus*); [Col. 0675B] et unus Spiritus sanctus, qui solus essentialiter de Patre Filioque procedit. Hoc autem totum una persona non posset, id est et gignere se, et nasci de se, et procedere de se. Quia igitur aliud est genuisse quam natum esse, aliudque est procedere (*al. processisse*) quam genuisse vel natum esse [TM III, 111], manifestum est quoniam alius est Pater, alius Filius [TM I, 428], alius Spiritus sanctus [TM III, 74-75]. Trinitas itaque ad personas Patris et Filii et Spiritus sancti refertur, unitas ad naturam.

[t.f. Petr.1391] *Deus est una essentia et natura, tres autem persone discrete, scilicet Pater et Filius et Spiritus Sanctus, et propter unitatem nature quolibet personarum tota est in utraque reliquarum, nec aliqua aliam superat potestate ac precedit eternitate vel excedit magnitudine, sed earum est prorsus una eternitas, una immensitas, et naturaliter una deitas.*

[t.f. Petr.1392] *In deitate non est aliud Pater, aliud Filius, aliud Spiritus Sanctus, quamvis personaliter sit alius Pater, alius Filius, alius Spiritus Sanctus.*

<2c; Fraipont, 716,150-717,177> CAP. II. 7. Sicut ergo, secundum illam divinitatem qua unum sunt Pater et Filius et Spiritus sanctus, neque Patrem natum credimus, neque Spiritum sanctum, sed solum Filium [1501]: sic etiam secundum carnem solum Filium natum catholica fides et credit et praedicat. Neque [Col. 0675C] enim in illa Trinitate proprium esset solius Patris quod non est natus ipse, sed unum Filium genuit; neque proprium solius Filii, quod non genuit ipse, sed solus de Patris essentia natus est [TM I, 436]; neque proprium Spiritus sancti, quod nec natus est ipse, nec genuit, sed solus de Patre Filioque procedit [TM III, 60]; si secundum divinam quidem naturam Deus Pater de nullo nasceretur Deo, secundum carnem tamen ipse nasceretur de (*al. ex*) virgine. Si enim Pater de virgine nasceretur, una persona esset Pater et Filius: ipsa autem una persona, pro eo quod non de Deo, sed tantum de virgine nasceretur, non Dei Filius, sed tantum hominis filius veraciter diceretur; nec ipse Dei Filius diceret: *Sic Deus dilexit mundum, ut Filium suum unigenitum daret* (Joan. III, 6); et [Col. 0675D] iterum: *Non enim misit Deus Filium suum in mundum ut iudicet mundum, sed ut salvetur mundus per* [Col. 0676A] *ipsum* (Ibid., 17). Nec beatus dixisset Joannes: *Qui diligit genitorem, diligit et eum qui natus est ex eo* (I Joan. V, 1); nec [Fraipont,717] ipse Filius dixisset: *Pater meus usque modo operatur, et ego operor* (Joan. V, 17). Ipse enim qui Filius dicitur, si idem esset et Pater, non veraciter Dei Filius diceretur, quia non de Deo, sed de sola virgine nasceretur [1397]. Ad extremum vero nec ipse Pater de coelo testaretur, et suum corporali voce filium demonstraret, dicens: *Hic est Filius meus dilectus, in quo mihi bene complacui* (Matth. III, 17). Apostolus quoque Paulus non dixisset de Deo Patre: *Qui proprio Filio suo non pepercit, sed pro nobis omnibus tradidit illum* (Rom. VIII, 32).

<2c/d? Fraipont, 717,178-717,181>8. Sed quoniam ista omnia et divinitus ad nostram doctrinam dicta sunt, et quia divina dicta sunt, [Col. 0676B] utique vera sunt, verum est quod fides catholica praedicat, et secundum divinitatem de Patre natum esse solum Filium aeternum cum Patre, immortalem, impassibilem, atque incommutabilem Deum; et secundum carnem non Patrem, sed unigenitum ejus Filium, salva aeternitate sua, temporaliter natum, salva impassibilitate sua passum, salva immortalitate sua mortuum, salva incommutabilitate sua, qua (*al. quia*) Deus verus et vita aeterna est, veraciter suscitatum [1398; 1502]. Qui totum habet commune cum Patre quod aeternus naturaliter sine initio habuit, et nihil habet commune cum Patre eorum quae in suam personam temporaliter atque humiliter ille aeternus atque excelsus accepit.

[t.f. Petr.1501] Christus est Deus Filius, non autem est Pater vel Spiritus Sanctus.

[t.f. Petr.1397] Deus filius, sicut secundum deitatem solus est de Patre natus Deus, sic ipse solus secundum carnem est homo de virgine natus.

[t.f. Petr.1398] Deus Filius est salva sua aeternitate temporaliter natus, salva sua impassibilitate passus, salva sua incommutabilitate veraciter suscitatus, c° 2 c.

[t.f. Petr.1502] Christus, salva aeternitate qua Deus est, temporaliter est natus, salva impassibilitate passus, salva incommutabilitate veraciter suscitatus, c° 2 de.

<2d; Fraipont, 717,182-719,243> 9. Rursus si non ille qui proprius atque [Col. 0676C] unigenitus Dei Patris Filius est, sed Spiritus sanctus nasceretur ex virgine, non ipsum Filium qui factus est ex muliere, factus sub lege, natum de Spiritu sancto ex Maria Virgine, in symbolo acceptum, et corde ad justitiam crederet, et ore ad salutem sancta confiteretur Ecclesia. Sed et si ipse Spiritus sanctus, qui Patris et Filii Spiritus est, formam servi acciperet, non ipse Spiritus [Fraipont,718] super seipsum hominem factum in columbae specie coelitus adveniret. 10. Pater igitur Deus de nullo genitus Deo, semel de sua natura sine initio genuit Filium Deum sibi aequalem [TM I, 470], et eadem qua ipse naturaliter aeternus est divinitate coaeternum [1395]. Sed idem Dei Filius cum sit Deus aeternus et verus, et cum Patre secundum divinitatem naturaliter unus Deus, secundum hoc [Col. 0676D] quod dicit: *Ego et Pater unum sumus* (Joan. X, 30), idem pro nobis est homo factus verus et plenus. In [Col. 0677A] eo verus, quia veram habet Deus ille humanam naturam; in eo vero plenus, quia et carnem humanam suscepit, et animam rationalem [1498]. Idem tamen Unigenitus Deus secundo natus est, semel ex Patre, semel ex matre: natus est enim de Patre Deus Verbum, natus est de matre Verbum caro factum [1503]. 11. Unus igitur est atque idem Deus Dei Filius natus ante saecula, et natus in saeculo; et utraque nativitas unius est Filii Dei: divina, secundum quam creator in forma Dei coaeternus Patri Deus est; humana, secundum quam semetipsum exinaniens, et formam servi accipiens, non solum in conceptu materni uteri semetipsum, dum homo fieret, eadem servilis formae susceptione formavit, verum etiam de eodem matris utero idem Deus homo factus exivit, [Col. 0677B] et in cruce idem Deus homo factus pependit, et in sepulcro idem Deus homo factus jacuit, et ab inferis idem Deus homo factus tertio die resurrexit; sed in sepulcro secundum solam carnem idem Deus jacuit, et in infernum secundum solam animam descendit. Qua de inferis ad carnem, die tertia, revertente, idem Deus secundum carnem qua (*al. quae*) in sepulcro jacuit, de sepulcro resurrexit; et quadragesimo post resurrectionem die, [Fraipont,719] idem Deus homo factus in coelum ascendens, in dextera Dei sedit [1518d], inde in fine saeculi ad judicandos vivos mortuosque venturus [1524]. 12. Verbum ergo caro factum unus est Filius Dei Dominus Jesus Christus, mediator Dei et hominum [1515]. Idcirco autem mediator, quia idem Deus atque homo [Col. 0677C] verus, habens cum Patre unam divinitatis naturam, et humanitatis unam cum matre substantiam; habens ex nobis usque ad mortem iniquitatis nostrae poenam; habens incommutabilem de Deo Patre justitiam; propter iniquitatem nostram 506 temporaliter mortuus, propter justitiam

[t.f. Petr.1395] *Deus Pater, de nullo genitus, de sua natura semel sine initio, genuit Filium sibi equalem Deum, et eadem qua ipse est divinitate naturaliter coaeternum.*

[t.f. Petr.1498] *Christus est verus Deus et homo verus ac plenus, ex humana carne et anima rationali subsistens.*

[1503] *Christus duplex nativitas: una eterna secundum deitatem ex patre, alia secundum humanitatem temporalis ex matre, c. 2 d. e.*

[t.f. Petr.1518] *Christus Deus et homo de utero matris exivit, in cruce Deus et homo iacuit, idemque Deus et homo ab inferis die tertia resurrexit, sed in sepulchro secundum solam carnem idem Deus iacuit, et secundum solam animam ad infernum descendit, qua de inferis ad corpus die tertia revertente, idem Deus secundum carnem qua in sepulchro iacuit, de sepulchro resurrexit et die 40^a post resurrectionem, Deus idem homo factus, in*

suam, et ipse semper vivus, et immortalitatem mortalibus largiturus [1520]. Qui perfectam quidem humanitatem suam in ipsa divinitatis suae perfectione servavit; veritatem vero mortalitatis suae, per susceptionem mortis, veritate atque incommutabilitate suae immortalitatis absorbit [1521].

<2e Fraipont, 719,244-721,294> 13. Hoc est quod testatur beatus Petrus, quia *Christus deglutivit mortem, ut vitae aeternae haeredes efficeremur* (I Petr. III, 22). Beatus quoque Paulus docet quod Christus mortem deglutierit, illuminaverit [Col. 0677D] autem vitam et incorruptionem (II Tim. I, 10). Christus ergo mortem gustavit, quia verus homo est; idemque mortem deglutivit, quia verus Deus est. [Col. 0678A] Idem quippe, sicut dicit Apostolus, *mortuus est ex infirmitate, sed vivit ex virtute Dei* (II Cor. XIII, 4); unus atque idem, qui secundum prophetiam beati David, *et homo factus est in Sion, et ipse fundavit eam Altissimus* (Psal. LXXXVI, 5). 14. Itaque nec divinitas Christi aliena est a natura Patris, secundum id quod *in principio erat Verbum, et Verbum erat apud Deum, et Deus erat Verbum. Hoc erat in principio apud Deum.* [Fraipont,720] *Omnia per ipsum facta sunt, et sine ipso factum est nihil* (Joan. I, 1); nec humanitas ejus aliena est a natura matris, secundum id quod *Verbum caro factum est, et habitavit in nobis* (Ibid., 14). Illa enim natura quae semper genita manet ex Patre, naturam nostram sine peccato suscepit, ut nasceretur ex virgine [1503]. Neque enim natura [Col. 0678B] aeterna atque divina temporaliter concipi et temporaliter nasci ex natura humana ullatenus posset [1494], nisi secundum susceptionem veritatis humanae veram temporaliter conceptionem atque nativitatem ineffabilis in se divinitas accepisset. Sic est Deus aeternus ac verus, veraciter secundum tempus et conceptus et natus ex virgine. *Dum enim venit plenitudo temporis, misit Deus Filium suum factum* (al. *natum*) *ex muliere, factum sub lege, ut eos qui sub lege erant redimeret, ut adoptionem filiorum reciperemus* (Galat. IV, 4), illo scilicet Deo facto naturaliter filio hominis, qui unus est naturaliter Filius Dei Patris. Hoc utique Joannes evangelista confirmans, postquam dixit, *Et Verbum caro factum est, et habitavit in nobis* (Joan. I, 14), subsequenter ait, *Et vidimus gloriam ejus, gloriam* [Col. 0678C] *quasi Unigeniti a Patre, plenum gratiae et veritatis* (Ibidem). Sic ille omnium spirituum omniumque corporum, id est omnium naturarum creator

celum ascendit, sedet ad dexteram Dei.

[t.f. Petr.1524] *Christus venturus est in fine seculi vivos et mortuos omnes homines iudicare.*

[t.f. Petr.1515] *Christus qua ratione sit Dominus et sit Dei et hominum mediator.*

[t.f. Petr.1520] *Christus propter nostras iniquitates est temporaliter mortuus et propter suam iustitiam semper vivus, immortalitatem mortalibus largiturus.*

[t.f. Petr.1521] *Christus, per susceptionem mortis, veritatem sue mortalitatis, veritate sue deitatis, absorbit.*

[1503] *Christus duplex nativitas: una aeterna secundum deitatem ex patre, alia secundum humanitatem temporalis ex matre, c. 2 d. e.*

et Dominus, creavit virginem, creandus ex virgine [1508]; et cujus ipse factor est, matrem sibi fecit, quando (*al.* quomodo) de ejus carne concipiendus atque pariendus veram materiam (*al.* naturam) carnis Deus immensus ac sempiternus accepit: ut et secundum veritatem formae servilis Deus homo misericorditer fieret, et secundum formam Dei, naturali veritate (*al.* virtute) idem Deus homo permanens non careret. 15. Sic ergo Christum Dei Filium, id est unam ex Trinitate personam Deum verum crede, ut (*al.* et) divinitatem ejus de natura Patris natam esse [Col. D] non dubites [TM I, 449-450] ; et sic eum verum hominem crede, ut ejus carnem non coelestis, non aerae, non alterius cujusquam putes esse naturae, sed ejus cujus est omnium [Col. 0679A] hominum caro [1510]: id est quam ipse Deus homini primo de terra [Fraipont,721] plasmavit, et caeteris hominibus plasmavit, quos per propagationem ex hominibus creat. Sed licet caro Christi et omnium hominum unius ejusdemque naturae sit, haec tamen quam Deus Verbum ex Maria Virgine sibi unire dignatus est, sine peccato concepta, sine peccato nata est: ut pote secundum quam Deus aeternus et justus misericorditer, et conceptus, et natus est, et Dominus gloriae crucifixus est.

<2f Fraipont, 721,295-722,334> 16. Quibus autem verbis explicabitur carnis illius excellentia singularis [1513], cujus divina est ex ipsa sui conceptione persona, cujus origo nativitate insolita, qua sic Verbum caro factum est, ut una persona esset cum carne sua Unigenitus [Col. 0679B] ac sempiternus Deus, ipsa suae carnis conceptione conceptus [1509]. Istam vero caeterorum hominum carnem per humanum certum est nasci concubitu, viro seminante, femina vero concipiente atque pariente. Et quia dum sibi invicem vir mulierque miscentur ut filios generent, sine libidine non est parentum concubitus, ob hoc filiorum ex eorum carne nascentium non potest sine peccato esse conceptus [1372; 1426; 1427] [TM VI, 200], ubi peccatum in parvulos non transmittit propagatio, sed libido; nec fecunditas naturae humanae facit homines cum peccato nasci, sed foeditas libidinis, quam homines habent ex illius primi justissima condemnatione peccati [1457]. Ideo beatus David, quamvis de legitimo nasceretur justoque conjugio, in quo scilicet nec infidelitatis culpa, nec fornicationis macula poterat inveniri: [Col. 0679C] propter originale tamen peccatum, quo naturaliter obstricti sunt filii irae, non solum impiorum filii, sed omnes etiam qui de justorum sanctificata carne nascuntur, exclamat et dicit: *Ecce enim in iniquitatibus conceptus sum, et in delictis peperit me mater mea* (Psal. L, 7). Sanctus etiam Job dicit, mundum a sorde non esse hominem, nec si unius diei sit vita ejus super terram (Job XIV, 4, sec. LXX). [Fraipont,722] 17.

[t.f. Petr.1508] Christus omnium rerum creator virginem creavit, creandus ex virgine et cuius ipse factor est, matrem sibi fecit.

[t.f. Petr.1510] Christi caro non celestis vel aerea, aut alterius est cujusquam nature, sed eius cuius est omnium hominum caro.

[t.f. Petr.1513] Carnis Christi dignitas et excellentia verbis humanis explicari non potest.

[t.f. Petr.1509] Propter quam causam Christus redempturus genus humanum de matre virgine natus est.

[t.f. Petr.1372] Concubitus viri et mulieris non potest esse sine libidine; et ob id filiorum ex eorum carne nascentium non potest sine peccato esse conceptus.

[t.f. Petr.1426] Omnis homo preter Christum, etiam de quibuslibet sanctis parentibus genitus, contrahit originale peccatum.

[t.f. Petr.1427] Nullus homo, per concubitu viri et mulieris genitus, a peccato quod quilibet originaliter contrahit et per quod est naturaliter morti aut dampnationi obnoxius, nisi per fidem mediatoris Dei et hominum, liberatur.

[t.f. Petr.1457] Peccatum originale contrahunt omnes homines qui per viri

Dei ergo Filius unigenitus, qui est in sinu Patris, ut carnem hominis animamque mundaret, susceptione carnis atque animae rationalis incarnatus est; et qui est Deus verus, homo verus factus est, non ut alter Deus esset alter homo; sed idem Deus, idem homo. Qui ut illud peccatum quod in concubitu mortalis carnis generatio humana contraxit auferret, conceptus est novo more, Deus incarnatus in matre [Col. 0679D] virgine, sine coitu viri, sine libidine concipientis virginis: ut per Deum hominem, quem absque libidine conceptum inviolatus edidit virginis uterus, ablueretur peccatum quod nascentes trahunt omnes homines: quibus in corpore mortis hujus talis est nascendi conditio, ut matres eorum fecunditatis opus implere non possint, nisi prius virginitatem carnis [Col. 0680A] amiserint. Solus igitur abstulit peccatum conceptionis atque nativitatis humanae Deus Unigenitus [1512], qui dum conciperetur veritatem carnis accepit ex virgine, et cum nasceretur integritatem virginitatis servavit in matre [1443].

<2g; Fraipont, 722,334-723,365> Ista causa est qua Deus factus est filius virginis Mariae, et Maria virgo facta est mater Unigeniti Dei [1500]: ut quem Pater genuit ex aeternitate, ipsum virgo conceptum proferret in tempore: illa utique virgo, quam Deus, qui de ea fuerat nasciturus, ita singulari gratia praevenit atque replevit, ut ipsum haberet ventris sui fructum, quem ex initio habet universitas Dominum: et ipsum sibi videret nascendi solemnitate subditum, quem in unitate paternae substantiae non solum humana, sed etiam angelica creatura cognoscit et adorat Altissimum. [Col. 0680B] 18. Sic ergo peccatum et poena peccati, quae per scelus corruptae mulieris intravit in mundum, per inviolatae virginis partum aufertur a mundo. Et quia in conditione generis humani per mulierem quae de solo viro facta est, contigit ut mortis vinculo teneremur obstricti, hoc in redemptione humani generis divina bonitas egit, ut per virum qui de sola muliere natus est, vita hominibus redderetur. Illic humanam naturam nequissimi[Fraipont,723]ma deceptione sibi diabolus in peccati similitudinem sociavit; hic Deus humanam naturam in unitatem personae suscepit. Ibi femina decepta est, ut fieret filia diaboli: hic virgo gratia repleta est, ut fieret mater summi atque incommutabilis Unigeniti Dei [1444]. Ibi angelus dejectus per superbiam, seductae mulieris animum obtinuit; hic [Col. 0680C] Deus humilians se per misericordiam, incorruptae virginis uterum ex ea nasciturus implevit. Dei enim Filius Jesus Christus qui in forma Dei erat (quod nisi ex natura Patris natus esset, esse non posset), ipse, secundum apostolicam doctrinam, *semetipsum exinanivit formam servi accipiens* (Philip. II, 7). Formam ergo servi, id est naturam servi in suam accepit Deus ille personam, atque ita hominum factor in similitudinem

mulierisque concubitus generantur.

[t.f. Petr.1512] *Christi caro sine ullo prorsus est concepta et nata peccato.*

[t.f. Petr.1443] *Maria mater Domini nec libidinem habuit in conceptu nec integritatem amisit in partu.*

[t.f. Petr.1444] *Marie matris Domini maxima dignitas et perfectio.*

hominum factus, habitu est inventus ut homo, ipse humiliavit semetipsum, factus obediens Patri usque ad mortem, mortem autem crucis (Ibid., 8).

<2h Fraipont, 723,366-725,414> 19. Intente igitur hanc Apostoli sententiam cogita, et in ea cognosces quomodo Dominum Jesum Christum eundem Deum atque hominem credas. Nec tamen in eo veritatem utriusque naturae in una persona, [Col. 0680D] aut confundas, aut dividas. Cum ergo primum audis de Domino Jesu Christo quia in forma Dei erat, oportet te agnoscere firmissimeque tenere, in illo formae nomine naturalem plenitudinem debere intelligi. In forma igitur Dei Dominus Jesus Christus erat, quia in natura Dei Patris semper erat, de quo natus erat. Unius ergo naturae cum Patre est, aequaliterque [Col. 0681A] cum eo sempiternus atque immensus, aequaliter immortalis et incommutabilis [1395], aequaliter invisibilis et inenarrabilis, aequaliter bonus et justus, aequaliter miserator et misericors, patiens et multum misericors et verax, aequaliter fortis et suavis, aequaliter sapiens atque omnipotens. 20. Proinde haec omnia quae diximus de Filio Dei, firmissima fide retine, quia (*al.* qui) haec utique omnia in unitate naturae habens cum Patre, sine dubio aequalis est Patri [1504]. Propter quod et Apostolus continuo adjungens, ait: *Non rapinam arbitratus est esse se aequalem Deo* (Philip. II, 6). Non enim rapinae (*al.* rapina) fuit illa Filii cum Patre divinitatis aequalitas, sed naturae (*al.* natura). Etiam illa quae consequenter subjungit Apostolus dicens, quia *semetipsum exinanivit* [Col. 0681B] *formam servi accipiens, in similitudine hominum factus, et habitu inventus ut homo; et quia humiliavit semetipsum, factus obediens usque ad mortem, mortem autem crucis; omnia haec de illo unigenito Deo Dei Filio, de illo Verbo Deo de quo dicit evangelista: In principio erat Verbum, et Verbum erat apud Deum, et Deus erat Verbum* (Joan. I, 1); de illa Dei virtute Deique sapientia, de qua Deo dicitur: *Omnia in sapientia fecisti* (Psal. CIII, 24); de illo principio cum quo unum est Pater ipse principium, et in quo sibi coaeterno fecit coelum et terram, id est omnem spiritalem corporalemque naturam; de Deo Unigenito, qui est in sinu Patris, ut dixi, omnia haec personaliter accipe: salva tamen aeternitate, immensitate, immortalitate, incommutabilitate, invisibilitate divinitatis ejus. Quae ita naturaliter et aequaliter communia [Col. 0681C] cum Deo Patre habet Dei Filius, ut licet pro nobis fuerit homo veraciter factus, permanserit tamen aequalis vero Deo Patri, de quo natus est verus et Veritas Deus. Semetipsum igitur exinanivit, sed de plenitudine ejus nos omnes accepimus (Joan. I, 16): quam plenitudinem si exinanitus amitteret, quod de ea nobis daret utique non haberet. Eodem autem non habente, nos procul dubio

[t.f. Petr.1395] *Deus* Pater, de nullo genitus, de sua natura semel sine initio, genuit Filium sibi equalem Deum, et eadem qua ipse est divinitate naturaliter coeternum.

[t.f. Petr.1504] *Christus* secundum naturam deitatis est perfectissime Deo Patri equalis.

[t.f. Petr.1399] *Dei* Filii exinanitio nichil aliud fuit quam forme servilis acceptio.

(*al. utique*) nihil possemus accipere. De plenitudine autem ejus nos omnes accepimus. Ex eo igitur quod nobis de plenitudine sua dedit, ostendit etiam cum se exinanivit plenitudinem non amisisse quam habuit: quia si plenitudinem suam amitteret, dare de illa nullatenus posset. Formam ergo servi accepit: neque enim aliud fuit illa summi Dei exinanitio, nisi formae servilis, id [Col. 0681D] est humanae naturae acceptio [1399].

<2i Fraipont, 725,415-726,449> 21. Utraque est igitur in Christo forma, quia utraque et vera et plena est in Christo substantia. Ideo sanctus Evangelista plenum eum gratiae et veritatis praedicat (Ibid., 14), quia et in divina natura, in qua Deus Veritas est, plenus est; et in humana natura, in qua homo verus gratia factus est, plenus est. In illa plenitudine Deus est, in forma Dei aequalis [Col. 0682A] Deo; in ista plenitudine servus, in forma servi, quia in similitudinem hominum factus, habitu est inventus ut homo. Exinaniens ergo semetipsum formam servi accepit ut fieret servus; sed formae Dei plenitudinem non amisit, in qua semper est aeternus atque incommutabilis Dominus: factus secundum formam servi homo verus, ejusdem naturae cujus est ancilla mater; et manens in forma Dei Deus verus, ejusdem naturae cujus est etiam Dominus Pater. In forma Dei cum Patre et Spiritu sancto unus est solus formator omnium Deus; secundum formam servi solus ipse sua et Patris et Spiritus sancti operatione formatus [1505]: quod creator est, commune habens naturaliter cum Patre et Spiritu sancto, quod autem creatus est, formam servi secundum [Col. 0682B] quam creatus est, solus habens personaliter in seipso. Cujus et nativitatem futuram secundum carnem, et mortem, et resurrectionem, atque in coelos ascensionem lex et prophetae praenuntiare nunquam destiterunt, prout ipse praecipiebat, obedientes et verbis et factis. [Fraipont,726]

22. Nam et in sacrificiis carnalium victimarum, quae ipsa sibi sancta Trinitas, quae unus est Deus Novi et Veteris Testamenti, a patribus nostris praecipiebat offerri, illius sacrificii significabatur gratissimum munus, quo pro nobis seipsum solus Deus Filius secundum carnem esset misericorditer oblaturus [1519]. Ipse enim, secundum apostolicam doctrinam, obtulit semetipsum pro nobis oblationem et hostiam Deo in odorem suavitatis (Ephes. V, 5). Ipse verus Deus et [Col. 0682C] verus pontifex, qui pro nobis non in sanguine taurorum et hircorum, sed in sanguine suo semel introivit in sancta (Hebr. IX, 12). Quod tunc pontifex ille significabat, qui cum sanguine in sancta sanctorum per annos singulos introibat [1516].

<2k Fraipont, 726,449-726,465> Iste igitur est qui in se uno totum exhibuit quod esse necessarium ad redemptionis nostrae sciebat effectum, idem scilicet

[t.f. Petr.1505] *Christus secundum naturam deitatis, unus cum Patre et Spiritu Sancto factor omnium Deus; secundum humanitatem vero, ipse sua et Patris ac Spiritus Sancti operatione formatus et factus.*

[t.f. Petr.1519] *Christi nativitatem secundum carnem, mortem, resurrectionem, et in celo ascensionem, semper lex et prophete prenuntiarunt, eorumque victime carnales atque sacrificia, ipsum qui erat se oblaturus pro nobis, sacrificium, gratissimum, figurarunt.*

[t.f. Petr.1516] *Christus est pontifex noster, quem summus pontifex veteris testamenti figurabat.*

sacerdos et sacrificium, idem Deus et templum [1517]: sacerdos, per quem sumus reconciliati; sacrificium, quo reconciliati; templum, in quo reconciliati; Deus, cui reconciliati. Solus tamen sacerdos, sacrificium et templum, quia haec omnia Deus secundum formam servi; non autem solus Deus, quia hoc est cum Patre et Spiritu sancto secundum formam Dei. 23. Reconciliati igitur sumus per solum Filium secundum carnem, sed non soli Filio secundum divinitatem. [Col. 0682D] Trinitas enim nos sibi reconciliavit per hoc quod solum Verbum carnem ipsa Trinitas fecit. In quo sic veritas incommutabilis manet humanae divinaeque naturae, ut sicut vera semper est ejus divinitas, quam de Patre incommutabilem habet, ita vera semper atque incommutabilis ejus humanitas sit, quam sibi unitam summa divinitas gerit.

[t.f. Petr.1517] *Christus in seipso uno totum exhibuit quod ipse necessarium ad nostre redemptionis sciebat effectum, idem sacerdos et sacrificium, idem Deus et templum.*

<GR> <CAPUT 3>

FULGENTIUS RUSPENSIS, *De fide ad Petrum*

<3a, Fraipont, 726,466-728,500> 24. Haec⁴ pauca de fide sanctae Trinitatis, quae solus [Col. 0683A] et verus est naturaliter Deus, quantum brevitatis temporis et sermonis [Fraipont,727] permisit, inserui. Nunc de creatura quid absque dubitatione credere debeas, intimabo. CAP. III. 25. Principaliter itaque tene omnem naturam (al. creaturam) quae non est Trinitas Deus, ab ipsa sancta Trinitate quae solus verus et aeternus Deus est creatam ex nihilo [TM III, 301]. Ac sic universa in coelis et in terra, visibilia et invisibilia, sive Thronos, sive Dominationes, sive Principatus, sive Potestates, opus atque creaturam esse sanctae Trinitatis, quae est unus Deus rerum omnium creator et Dominus, aeternus, omnipotens, justus, et bonus, habens naturaliter ut semper sit, et ut mutari aliquando non possit. Et hic Deus, qui sine initio semper [Col. 0683B] est, quia summe est, dedit rebus a se creatis ut sint: non tamen sine initio [1388], quia nulla creatura ejusdem naturae est cujus est Trinitas unus verus et bonus Deus, a quo creata sunt omnia. Et quia summe bonus est, dedit omnibus naturis (al. rebus) quas fecit ut bonae sint: non tamen tantum bonae quantum creator omnium bonorum [1389; 1449], qui non solum summe bonus, sed etiam summum atque incommutabile bonum est [1379], quia aeternum bonum est; nullum habens defectum, quia non ex nihilo factum [1448]; nullum habens profectum, quia non habet

GREGORIUS ARIMINENSIS, *Tabula libri beati Augustini de fide ad Petrum*

[t.f. Petr.1388] *Deus omnem naturam que non est Deus non sine initio creavit ex nichilo.*

[t.f. Petr.1389] *Deus, quia summe bonus est, omnibus naturis quas fecit dedit ut bone sint, non tantum tamen quantum ipse, omnium bonorum creator est.*

[t.f. Petr.1449] *Omnes nature create bone sunt, non equaliter tamen eo a quo bona cuncta creata sunt.*

[t.f. Petr.1379] *Deus est prorsus incommutabilis et aeternus. ab.*

[t.f. Petr.1448] *Natura omnis, que Deus non est, ex nichilo a Deo creata est, non tamen sine initio, et omnis natura que commutabilis est a Deo incommutabili facta est.*

[t.f. Petr.1380] *Deus est summum et incommutabile bonum, nullum habens defectum, nullumque potens habere profectum.*

[t.f. Petr.1454] *Omnes create nature possunt et deficere quia ex nichilo facte sunt, et proficere quia esse ceperunt.*

[t.f. Petr.1383] *Deus est omnipotens, quod ex eo cognoscitur quod ex nichilo*

⁴ Sur la base du manuscrit WIEN, ÖNB, lat. 662 (a. 1382), nous suggérons de placer ici le début du chapitre III. Ce manuscrit contient un ensemble d'ouvrages patristiques, dont ench. (71va-88vb, en 124 chapitres), diu.qu. (144rb-168vb) et retr. (ff. 168ra-186vb). Il place à partir du f. 241vb les chapitres I et II du *De fide ad Petrum* exactement comme Grégoire de Rimini et au folio 244rb, place le chapitre III ici (Haec pauca de fide sanctae Trinitatis).

initium [1380]. Ideo quippe naturae a Deo factae proficere possunt, quia esse coeperunt; ideo deficere, quia ex nihilo factae sunt [1388; 1454]. Ad defectum eas conditio ducit originis, ad profectum vero provehit operatio Creatoris. In eo [Col. 0683C] igitur primum Trinitatis, quae Deus verus est, aeternitas sine initio naturalis agnoscitur, quia quaedam ita fecit, ut cum esse quidem coeperint, tamen non esse aliquando non possint. In eo vero ejus omnipotentia intelligitur, quia omnem creaturam visibilem atque invisibilem, id est corporalem atque spiritalem de nihilo fecit [TM III, 9], in quibus ipsa rerum diversitas [1451] multo magis commendat bonitatem atque omnipotentiam Creatoris. Nisi enim omnipotens esset, non una eademque [Fraipont,728] facilitate (*al.* facultate) summa atque ima fecisset [1383]; et nisi summe bonus esset, non se gubernandis rebus quoque infimis praestitisset.

<3b; Fraipont, 728,501-729,549> 26. Igitur tam in magnis quam in parvis quibusque rebus conditis, magna est bonitas atque omnipotentia Conditoris [1383]. [Col. 0683D] Omnia enim sapienter fecit summa veraque sapientia, cui naturaliter hoc est esse, quod sapientem esse; hoc facere, quod sapienter facere [1384]. Simplicitas itaque multiplicis sapientiae Dei, magnitudinem celsitudinis suae, non solum in magnitudine sublimium creaturarum, verum etiam in infimarum parvitate commendat: dum bona omnia quae creavit, non solum multo inferius dissimiliusque suo creatore [Col. 0684A] sunt, ut pote non prolata de ipso, sed facta prorsus ex nihilo: verum etiam inter se non aequaliter sunt [1451], sed unaquaeque res ita permanet sicut a Deo accepit ut esset, alia quidem sic, alia autem sic. Neque enim sic datum est corporibus ut sint, sicut spiritus acceperunt: cum ipsa quoque corpora non aequaliter sint, et in ipsis coelestibus atque terrestribus inveniatur nonnulla diversitas: cum tam coelestia quam terrestria, non solum impari distent quantitate molis, verum etiam dissimili splendeant claritate. Alia namque est, sicut Apostolus dicit, claritas coelestium corporum, alia terrestrium. In ipsis quoque coelestibus *alia claritas solis, alia claritas lunae, et alia claritas stellarum: stella enim a stella differt in claritate* (I Cor. XV, 41). Corporalium igitur naturarum diversitas ostendit unamquamque earum non [Col. 0684B] hoc esse quod ex se semper habere potuerit, sed quod (*al.* quia) ex dispositione atque opere omnipotentissimi atque incommutabilis et sapientissimi Creatoris accepit. 27. Quod si unius ejusdemque naturae esset quaelibet creatura corporalis, cujus est sancta Trinitas, quae unus est Deus; nec localiter in loco esset, nec temporis mutationem aliquando sentiret, nec de loco ad locum transiret, nec circum[Fraipont,729]scriberetur quantitate molis suae. Quae omnia ostendunt hujuscemodi naturarum illum esse opificem, cui nullus

omnes creaturas supernas et infimas pari facilitate creavit. ab.

[t.f. Petr.1451] *Omnes nature non solum a Deo sed etiam inter se perfectionibus et essentiis distant. ab.*

[t.f.Petr.1383] *Deus est omnipotens, quod ex eo cognoscitur quod ex nichilo omnes creaturas supernas et infimas pari facilitate creavit, c. 3ab.*

[t.f. Petr.1384] *Deo hoc est esse quod esse sapientem, hoc facere quod facere sapienter.*

[t.f. Petr.1451] *Omnes nature non solum a Deo sed etiam inter se perfectionibus et essentiis distant. ab.*

latus aut angustus locus est, quia non minus in angustis quam in latis totus est [1381]; nec mutatur tempore, quia solus potest volumina temporum, non temporali volubilitate, sed aeterna stabilitate [Col. 0684C] mirabiliter ordinare: neque enim in tempore cogitat quemadmodum temporum series rerum decessione ac successione transcurrat [1385]; nec aliqua molis quantitate terminatur, quia nullo fine concluditur [1378]; neque per mundi partes partibus suis est ipse diffusus, ut majores mundi partes suis majoribus impleat, et minores minoribus implendo, nusquam tamen totus se infundat. Ipse enim est Deus qui ait: *Coelum et terram ego impleo* (Jer. XXIII, 24). Omnia igitur quae fecit, id est spiritus et corpora, summa et ima, coelestia atque terrestria, viventia, et quibus facultatem vivendi non dedit, ineffabiliter ubique totus Dominus Deus et implet et continet; nec in iis quae dividuntur ipse dividitur, nec in iis quae mutantur ulla mutatione variatur. Nisi enim naturaliter [Col. 0684D] incommutabilis ipse esset, nunquam in rebus mutabilibus ordo quidam consilii ac dispositionis ejus incommutabilis permaneret [1379].

<3c; Fraipont,729,550-730,564> 28. *Deus omnium vita.* Deus igitur rerum corporearum atque incorporearum creator immensus, eo primum se nullum esse corpus ostendit, quia quibusdam corporibus vitam non dedit, cum corpora omnia ipse creaverit. Ipse autem naturaliter vita est, quia si vita non esset, non viventia corpora ipse non [Col. 0685A] fecisset. Neque enim facit rem non viventem, nisi res vivens [1492]. Non igitur unius naturae cum Deo sunt corpora, quae omnino vivere non possunt. Ac sic neque illa corpora unius naturae cum Deo sunt, [Fraipont,730] quibus singulis singulos brutos atque irrationabiles spiritus, quibus eadem corpora vivificarentur ac sensificarentur, inseruit. Sed nec ipsi bruti spiritus [1486] unius naturae cum Deo sunt [1378], quos licet vivificandis sensificandisque cognoscatur inseruisse corporibus, ipsis tamen spiritibus nullum intelligendi largitus est lumen, quo suum possent aut cognoscere aut diligere creatorem. Ipsos quoque spiritus quos rationales atque intellectuales [1486] esse non dubium est, quis audeat blasphemus spiritu et caeco corde ejusdem naturae, cujus est Deus, vel putare, vel dicere, cum Deus utique [Col. 0685B] naturaliter incommutabilis omnino sit et immensus? Qui cum in se diversitatem ullam habere non possit, in eisdem tamen spiritibus, quos rationales atque intellectuales fecit, diversitatem suae operationis ostendit. In quibusdam enim, id est qui terrenis ac mortalibus sunt inserti corporibus, etsi nullus est localis motus, quia per locorum corporalium partes, cum ipsi in corporibus sint, non particulatim sunt, sed sicut in totis corporibus toti, sic in eorundem corporum partibus toti sunt [1358]: tamen cogitationum varietas diversitatem in eis cujusdam temporalis motionis ac

[t_f. Petr.1381] *Deus est ubique.*

[t_f. Petr.1385] *Deus non cum tempore cogitat omnia que incommutabiliter novit preterita, presentia, et futura.*

[t_f. Petr.1378] *Deus non est corporeus, neque corporea quantitate quantus, nec spiritus brutalis, neque rationalis angelicus vel humanus. bcd.*

[t_f.Petr.1379] *Deus est prorsus incommutabilis et eternus, c. 3ab.*

[t_f. Petr.1492] *Vivens nisi a re vivente fieri non potest.*

[t_f. Petr.1486] *Spiritus aliquando vocatur tam anime brutorum quam hominum et spiritus angelici. cd.*

[t_f. Petr.1358] *Anima humana est in qualibet parte corporis tota c. 3 c.*

mutationis ostendit [1360]; dum modo aliquid nesciunt, modo sciunt; modo volunt, modo nolunt; modo sapiunt, modo desipiunt; modo iniqui ex justis, modo justus sunt ex iniquis; modo pietatis illustrantur [Col. 0685C] lumine, modo depravantur tenebroso impietatis errore.

<3d; Fraipont, 730,565-732,621>. Illos quoque quos terrenorum corporum nulla gravat lutulenta materies, id est angelicos spiritus [1486], quis non videat non unius naturae esse cum Deo [1378], sed factos ex nihilo? Quorum naturalis mutabilitas in eo cognoscitur, quia ejusdem naturae pars est in deterius permutata. Deinde quia ii qui [Fraipont,731] depravati non sunt (licet, illius dono a quo cum non essent facti sunt, indefessa, et in quantum creaturae angelicae gratis datum est, perfecta dilectione, contemplatione [1347] atque exultatione multitudinem dulcedinis Domini incessabiliter sumant [1352], nec ab eo naturali conditione deficiant), etsi inhaerentibus Deo nihil inest de [Col. 0685D] varietate temporis, quia collato sibi aeternae incorruptionis atque incommutabilitatis munere, nihil in se sentiunt mutationis; inest tamen singulis terminus naturalis, quo a se invicem discernuntur, quia nullus eorum est in alio; et cum uni eorum opus quodlibet injungitur, alius quoque alteri operi implendo [Col. 0686A] divinae potestatis deputatur arbitrio. Haec autem omnia ostendunt etiam sanctos angelos creaturam esse sanctae Trinitatis, cujus per singulas res, quas utique sicut voluit fecit, apparet mirabilis et sapientia in dispositione, et virtus in opere. Quosdam igitur spiritus sic Deus creavit, ut semper essent; quosdam vero, ut esse spiritus quandoque desinerent [1487]. Illos itaque desituros quosdam ex aqua, quosdam, quia sic voluit Omnipotens, produxit ex terra. Superiores vero spiritus nullum cum corporeis elementis habere fecit naturale consortium [TM V,33-34]; quos et aeternos creavit, et eis facultatem atque intelligentiam [1357] cogitandae, cognoscendae, diligendaeque divinitatis inseruit [1401 ; 1421]. Quos tamen ita creavit, ut etiam prae seipsis illum diligere, cujus se tales creatos opere cognovissent, [TM V,65] cum eorum ut tales fierent, nulla [Col. 0686B] merita praecessissent. Ut autem haec dilectio haberet justam et congruam laudem, voluntatis quoque eis tribuit libertatem [1348]: ut esset eis possibile, sive ad eum qui supra eos est intentionem sanctae dilectionis erigere, sive ad se, vel ad ea quae infra eos sunt, pravae (al. gravi) cupiditatis semetipsos pondere declinare [1418 ; 1493] [TM IV,383-384]. Non est igitur natura, quae in aeternum possit, sive misere, sive beate vivendo subsistere, nisi quae potest de Deo [Fraipont,732] ipsius Dei munere cogitare [1453]. Haec autem natura intellectualis in animabus est hominum et spiritibus angelorum [1367 ; 1422 ; 1440].

[t.f. Petr.1360] Animus hominis multiplici variationi et transmutationi subicitur.

[t.f. Petr.1347] Angeli capaces sunt dilectionis et cognitionis divinae.

[t.f. Petr.1352] Angeli boni gratia Dei et dono beatitudinis dulcedine potiuntur.

[t.f. Petr.1487] Spirituum quosdam creavit Deus ut semper essent, quosdam vero ut esse spiritus aliquando desinerent.

[t.f. Petr.1357] Anime hominum intellectuales naturaliter sunt, brutorum vero nequaquam. dl.

[t.f. Petr.1401] Deum cognoscere atque diligere, ex omnibus creaturis soli homines et angeli possunt. de.

[t.f. Petr.1421] Homines naturaliter sunt capaces cognitionis et dilectionis divinae. dl.

[t.f. Petr.1348] Angeli sunt creati libere voluntatis. de.

[t.f. Petr.1418] Homines primi creati sunt cum libera voluntate qua si vellent possent Deo servire et eadem possent voluntate peccare. de.

[t.f. Petr.1493] Voluntas est qua opera nostra vituperatione sunt digna vel laude.

[t.f. Petr.1453] Nulla natura potest in aeternum vivere beate vel misere, nisi que valet de Deo cogitare.

[t.f. Petr.1367] Beatitudinis et miserie ea sola natura capax est que de Deo cogitare potest, que utique in solis animabus est hominum et spiritibus angelorum. dl.

[t.f. Petr.1422] Hominum anime sunt intellectuales nature. dl.

[t.f. Petr.1440] Intelligendi facultatem diligendique dedit Deus solis angelis et hominibus. dl.

[t.f. Petr.1350] Angelis omnibus dedit Deus facultatem cognoscendi diligendique ipsum, quam propter libertatem arbitrii rationabiliter illis collatam, unusquisque habere posset et perdere; qui tamen eam sponte perderet, non suo arbitrio, sed Dei gratia tantum et dono resumere posset.

[t.f. Petr.1419] Homines creati sunt cum facultate cognoscendi diligendi que Deum quam per libertatem eis rationabiliter communicatam habere possent et

<3e; Fraipont, 732,621-733,654> Deus quippe cognoscendi ac diligendi se, non nisi angelis et hominibus indidit facultatem [1401]. [TM VI,133-134] Quibus propter arbitrii libertatem [1348]. [Col. C] quae maxime debuit intellectuali creaturae Creatoris benignitate (al. bonitate) conferri [TM VI,133-134], ita cognoscendi ac diligendi se facultatem voluntatemque donavit, ut eam unusquisque et habere posset et perdere [1419] [TM IV,383-384]; si quis tamen sponte eam perderet, suo eam deinceps arbitrio resumere non valeret [1350 ; 1419] [TM V, 65; V, 61; VI,133-134]. Ut illius esset sanctae cogitationis initia gratuita dono bonitatis denuo renovandis quibus vellet infundere, cujus fuit in ipso creationis exordio, nullis praecedentibus meritis, spiritus et corpora, locis atque affectionibus, prout ipse sapiens voluit, congruis mirabiliter ordinare. Angeli ergo atque homines, pro eo quod rationales facti sunt, aeternitatis ac beatitudinis donum in ipsa naturae spiritalis creatione divinitus acceperunt: ita scilicet, ut si dilectioni creatoris sui jugiter inhaesissent, [Col. 0686D] simul aeterni beatique mansissent; si vero propriae libertatis arbitrio contra summi (al. sui) Creatoris imperium suam niterentur facere voluntatem, protinus a contumacibus beatitudo discederet, et ad supplicium eis relinqueretur aeternitas misera [1349 ; 1420], erroribus deinceps doloribusque crucianda. Et de [Col. A] angelis quidem hoc disposuit et implevit, ut si quis eorum bonitatem voluntatis perderet, nunquam eam divino munere repararet [1354] [TM V, 69]. Pars itaque angelorum quae a suo creatore Deo, quo solo bono beata fuit, voluntaria prorsus aversione discessit [TM IV,383-384], aequitatis supernae iudicio, initium suae damnationis in ipsa aversione voluntatis invenit: ut non aliud ei esset incipere [Fraipont,733] jam puniri, quam illius beatifici boni dilectione destitui; quam Deus in aeterno sic totam praecepit remanere supplicio, ut etiam ignem ei aeternum pararet: in quo illi omnes praevaricatores angeli nec mala voluntate possint unquam carere, nec poena [1354 ; 1355]; sed permanente in eis injustae aversionis malo, permaneat etiam justae retributionis aeterna damnatio.[TM V,60]

<3f; Fraipont, 733,654-734,680> Horum malorum [Col. 0687B] princeps diabolus primos homines, quos ad peccati praecipitium invidus duxit, non eis tantum, sed et universae propagini eorum cum vitio peccati meritum mortis inseruit [1425]. Deus autem misericors et justus, sicut diabolo et angelis ejus propria cadentibus voluntate [1402], caeteros angelos in suae dilectionis aeternitate firmavit [1351] [TM IV,383-384], sic etiam humani generis massam non totam in sempiternum perire

perdere; si tamen perderent, non sua sponte sed gratia Dei solum et dono resumere possent.

[t.f. Petr.1349] Angeli omnes sunt creati boni et in statu felici secundum naturam, qui aliquo modo beatitudo nominatur, ita videlicet ut si Deo iugiter inhesissent, in illa felicitate semper mansissent; qui vero contra voluntatem Dei suam facere niterentur, in perpetuam miseriam laberentur.

[t.f. Petr.1420] Homines primi sunt creati in statu felici secundum naturam, qui etiam beatitudo vocatur, ita tamen quod si Deo iugiter inhesissent, illam semper habuissent, si vero contra Dei voluntatem suam facere niterentur in miseriam perpetuam laberentur.

[t.f. Petr.1354] Angeli qui peccaverunt bonam voluntatem quam peccando perdiderunt numquam potuerunt vel poterunt resumere, neque illam unquam etiam divino munere reparabunt. ef.

[t.f. Petr.1355] Angeli mali in perpetua dampnatione manebunt, in qua sicut numquam pena, sic numquam mala voluntate possunt carere.

[t.f. Petr.1425] Homines primos dyabolus ad peccatum duxit et non eis tantum sed universe propagini vitio peccati meritum mortis inseruit.

[t.f. Petr.1402] Dyabolus post suum casum numquam potest aut potuit bonam resumere voluntatem.

[t.f. Petr.1351] Angelis malis cadentibus, ceteros in suae dilectionis aeternitate

permisit, sed quos voluit ejus gratuita bonitas, repulsis tenebris in quibus omnis humana nativitas peccati originalis condemnatione versatur, reducendos praedestinavit ad lucem [1432] in eo praecipue demonstrans quod istos originalis peccati vinculis indebita gratia liberatoris absolveret; cum alios, et quam maxime parvulos, quibus nulla possunt vel bona vel mala inesse propriae [Col. 0687C] merita voluntatis, insolubili nexu aeterna damnatio retineret. Bonae quoque voluntatis et cogitationis initium, non homini ex seipso nasci, sed divinitus [1390; 1413; 1433; 1494], et praeparari, et tribui in eo Deus evidenter ostendit, quod neque diabolus, neque aliquis angelorum ejus, ex quo ruinae illius merito in hanc sunt inferiorem detrusi caliginem, bonam potuit aut poterit resumere voluntatem [TM V, 60]. Quod si possibile esset ut humana natura, postquam a Deo aversa bonitatem perdidit voluntatis, ex seipsa rursus eam habere potuisset, multo possibilis hoc natura haberet angelica, quae quanto minus gravatur terreni corporis pondere, tanto magis hac esset praedita facultate [Fraipont, 734] [TM V, 57; VI, 36]. Sed ostendit Deus unde bona voluntas hominibus detur, quam sic [Col. D] amiserunt angeli cum haberent, ut amissam deinceps habere non possint. [TM V, 60; VI, 134]

<3g; Fraipont, 734, 681-735, 718> Quoniam igitur digna est eadem voluntas bona per Dei gratiam aeternae beatitudinis praemio, et iniquitas angelica atque humana esse non debet impunita, propterea, secundum catholicae fidei regulam, venturum esse Filium Dei ad puniendos omnes peccatores [Col. 0688A] angelos [1403; 1525], et ad iudicandos homines vivos et mortuos fideliter exspectamus. Testatur enim beatus Petrus quia Deus angelis peccantibus non pepercit, sed carceribus caliginis inferni detrudens, tradidit in iudicio puniendos reservari (II Petr. II, 4). De hominibus quoque vivis ac mortuis iudicandis beatus Paulus hoc ait: *Testificor coram Deo et Christo Jesu, qui iudicaturus est vivos et mortuos, et per adventum ipsius et regnum ejus* (II Tim. IV, 1). In cuius adventu ab illo primi hominis corpore quod (*al.* quem) Deus de terra plasmavit, usque ad omnium hominum corpora, quae animata quandoque vivere coeperunt, ab illo resuscitabuntur, a quo operante creata sunt. Singula vero corpora illis singulis suis animabus in resurrectione reddentur, quas in maternis, ut vivere [Col. 0688B] inciperent, ventribus habere coeperunt: ut scilicet animae in illo examine iusti Iudicis in eisdem singulis corporibus suis accipiant retributionem, sive regni, sive supplicii, in quibus sive bonam, sive malam qualitatem vitae praesentis habuerunt [1362; 1428; 1479; 1458]. Qualitas autem malae vitae ab infidelitate incipit, quae ab originalis peccati reatu initium sumit [1491]. In quo quisquis incipit ita vivere, ut ante finiat vitam quam ab ejus obligatione solvatur, si unius diei vel unius horae

firmavit

[t.f. Petr.1432] Homines quos voluit, gratuita bonitate, Deus praedestinavit reparandos ad vitam, eorumque liberatio monstratur fuisse mere gratuita. fm.

[t.f. Petr.1390] Deus est causa omnis bone cogitationis et voluntatis ac operationis humane. fhc.

[t.f. Petr.1413] Gratia Dei prevenit omnem bonam voluntatem et cogitationem in homine.

[t.f. Petr.1433] Omnis bone cogitationis et voluntatis humane initium divinitus preparatur et nascitur.

[t.f. Petr.1494] Voluntatis bone ac cogitationis initium divinitus **preparatu??** nascitur.

[t.f. Petr.1403] Dyabolus est per Christum in futuro iudicio puniendus.

[t.f. Petr.1525] Christus venturus est ad puniendum omnes peccatores angelos et homines iudicandos.

[t.f. Petr.1362] Quicumque hominum moriuntur, sive in utero sive extra uteros matrum, non renati sacramento baptismatis, eterno supplicio deputantur.

[t.f. Petr.1428] Omnis homo moriens sine baptismo et cum originali peccato quantumcumque brevi temporis spatio vivat, in corpore eterno gehenne supplicio punietur.

[t.f. Petr.1479] Resurgent omnes homines qui sunt, et qui ab initio mundi fuerunt, et qui usque ad finem futuri sunt, hiisque corporibus anime queque iungentur que in maternis visceribus animarunt.

[t.f. Petr.1458] Morientes cum peccato originali eterna gehenna supplicia patientur.

[t.f. Petr.1491] Vite male principium est infidelitas que ab originalis peccati reatu sumit initium.

[t.f. Petr.1404] Dyaboli numquam sunt finienda supplicia.

[t.f. Petr.1429] Omnis homo qui in mortali peccato vitam finit et eterno

spatio anima illa vixit in corpore, necesse est eam cum eodem corpore interminabilia gehennae supplicia sustinere, ubi diabolus cum angelis suis in [Fraipont,735] aeternum arsurus est [1404] [TM VI,212], qui et primus peccavit, et peccatum primis hominibus persuasit: ubi cum eo etiam fornicarii, idolis servientes, [Col. C] adulteri, molles, masculorum concubitores, fures, avari, ebriosi, maledici, rapaces, et omnes qui opera carnis agunt [de quibus beatus dicit Apostolus, quia regnum Dei non consequentur (Gal. V.)], si ante hujus vitae terminum a viis suis malis conversi non fuerint, aeternis ignibus exurentur [1429; 1459] [TM VI, 212]. Omnis enim homo qui in hoc saeculo usque ad finem in iniquitatum delectatione et cordis obduratione permanserit, sicut hic eum noxia criminum delectatio tenuit, sic eum sine fine sempiterna cruciatio retinebit.

<3h; Fraipont, 735, 719-736,749> Erit enim etiam iniquorum resurrectio, sed sine immutatione, quam solis fidelibus et ex fide juste viventibus daturus est Deus [1480]. Hoc est enim quod ait beatus Paulus: *Omnes quidem resurgemus, sed non omnes immutabimur* (I Cor. [Col. 0688D] XV, 51). Ostendens autem justos divino munere commutandos, ait: *Et nos immutabimur* (Ibid., 52). Habebunt ergo iniqui cum justis resurrectionem carnis communem, immutationis tamen gratiam non habebunt, quae dabitur justis: quoniam a corporibus impiorum non auferetur corruptio, et ignobilitas, et infirmitas in quibus seminantur: quae ob hoc morte [Col. 0689A] etiam non exstinguentur, ut illud iuge tormentum corpori atque animae sit mortis aeternae supplicium. Justae vero animae, quas hic Redemptor Deus gratis ex fide justificavit, et justificatis bene vivendi usque in finem perseverantiam tribuit [1390], in ipsis corporibus in quibus hic justificationis gratiam divinitus acceperunt, et in quibus justificatae per fidem, in caritate Dei proximique vixerunt, regni [Fraipont,736] coelestis aeterna beatitudine potentur: glorificatis etiam corporibus suis, quae sine dubio, carnis natura, quam Deus creavit, veraciter permanente, non sicut hic animalia, sed spiritalia tunc habebunt. Sanctorum enim seminatur corpus animale, surget corpus spiritale. In his per illam immutationem, quae solis dabitur justis, implebitur quod oportere dicit Apostolus (I Cor. XV, 53), ut [Col. 0689B] corruptibile hoc induat incorruptionem, et mortale hoc induat immortalitatem. In quibus sexus masculinus vel femineus, sicut eadem corpora creata sunt, permanebit [1481]: quorum gloria erit pro factorum bonorum diversitate diversa. Omnia tamen corpora, sive masculorum, sive feminarum, quaecumque in regno illo erunt, gloriosa erunt [1482]: ille autem (*al. enim*) iudex novit quantam unicuique sit daturus gloriam, quia in hac vita per misericordiam gratis justificando praevenit, quos illic per justitiam glorificare disponit (*al. disposuit*).

gehennae supplicio punietur.

[t_f. Petr.1459] *In terminalibus peccatis vitam finientes aeternis ignibus comburentur.*

[t_f. Petr.1480] *Quamvis tam boni quam mali sint resurrecturi, soli tamen boni sunt immutatione de qua loquitur Apostolus immutandi.*

[t_f.Petr.1390] *Deus est causa omnis bone cogitationis, et voluntatis ac operationis humane, c. 3fh.*

[t_f. Petr.1481] *Resurgent corpora in eodem quo creata sunt sexu.*

[t_f. Petr.1482] *Corpora salvandorum gloriosa erunt et anime aeterna beatitudine potentur.*

<3i; Fraipont, 736,750-738,793> Tempus vero acquirendi vitam aeternam in ista tantum vita Deus hominibus dedit, ubi voluit esse etiam poenitentiam fructuosam [1446]. Ideo autem hic poenitentia fructuosa est, quia potest hic homo deposita [Col. 0689C] malitia bene vivere, et mutata voluntate injusta, merita simul operaque mutare, et in timore Dei ea gerere quae placeant Deo. Quod qui in hac vita non fecerit, habebit quidem poenitentiam in futuro saeculo de malis suis, sed indulgentiam in conspectu Dei non inveniet: quia etsi erit ibi stimulus poenitudinis, nulla tamen ibi erit amplius correctio voluntatis. A talibus enim ita culpabitur iniquitas sua, ut nullatenus ab eis possit vel diligi, vel desi[Fraipont,737]derari justitia. Voluntas enim eorum talis erit, ut habeat in se semper malignitatis suae supplicium [1375], nunquam tamen recipere possit bonitatis affectum. [TM V, 61] Quia sicut illi qui cum Christo regnabunt nullas in se malae voluntatis reliquias habebunt, ita illi qui erunt in supplicio ignis aeterni cum diabolo et ejus angelis [Col. 0689D] deputati, sicut nullam ulterius habebunt requiem, sic bonam nullatenus habere poterunt voluntatem [1370; 1376; 1438]. Et sicut cohaeredibus Christi dabitur perfectio gratiae ad aeternam gloriam, sic consortibus diaboli cumulabit ipsa malignitas poenam, quando exterioribus deputati tenebris, nullo illustrabuntur interiore lumine veritatis. Proinde omni homini in hac vita esse potest utilis poenitentia, quam quocumque tempore [Col. 0690A] homo egerit [1471], quamlibet iniquus, quamlibet annosus, si toto corde renuntiaverit peccatis praeteritis, et pro eis in conspectu Dei non solum corporis, sed etiam cordis lacrymas fuderit, et malorum operum maculas bonis operibus diluere curaverit, omnium peccatorum suorum indulgentiam mox habebit. Hoc enim nobis Dominus propheticum promittit eloquio dicens: *Si conversus fueris, et ingemueris, salvus eris* (Isai. XXX, 15, sec. LXX). Et alio loco dicitur: *Fili, peccasti; ne adjicias iterum, sed et de praeteritis deprecare, ut tibi dimittantur* (Eccli. XXI, 1). Nunquam peccanti esset indicta pro peccatis deprecatio, si deprecanti non esset remissio concedenda. Sed etiam poenitentia peccatori tunc prodest, si eam in Ecclesia catholica great [1472]: cui Deus in persona beati Petri [Col. 0690B] ligandi solvendique tribuit potestatem, dicens: *Quae* (al. *Quaecunque*) *alligaveris super terram, erunt ligata et in coelis; et quae solveris super terram, erunt soluta et in coelis* (Matth. XVI, 9). In quacunque igitur homo aetate veram peccatorum suorum poenitentiam egerit, et vitam suam Deo illuminante correxerit, non privabitur indulgentiae munere, quia Deus, sicut per prophetam dicit, non vult mortem mo[Fraipont,738]rientis, quantum ut revertatur a via sua mala, et vivat anima ejus (Ezech. XXXIII, 11).

[t_f. Petr.1446] Mereri nemo potest, nisi dum hic vivit in seculo.

[t_f. Petr.1375] Dampnatorum erit sine fine supplicium.

[t_f. Petr.1370] Nullus beatorum nunquam malam, sicut numquam aliquis dampnatorum bonam, habere poterit voluntatem.

[t_f. Petr.1376] Dampnati numquam bonam voluntatem habere poterunt, sicut beati nullas reliquias male voluntatis habebunt.

[t_f. Petr.1438] Homines numquam aliquam bonam habere poterunt voluntatem.

[t_f. Petr.1471] Penitentia in hac vita tantum utilis est ad inpetrandam veniam de peccatis, in qualibet autem etate hominis utilis est per totam hanc vitam.

[t_f. Petr.1472] Penitentia non nisi intra ecclesiam prodest.

<3k; Fraipont, 738,794-739,827> Verumtamen nullus hominum debet sub spe misericordiae Dei in suis diutius remanere peccatis, cum etiam in ipso corpore nemo velit sub spe futurae salutis diutius aegrotare [1462; 1473]. Tales enim qui ab iniquitatibus suis recedere negligunt, et sibi de Deo (*al Dei*) [Col. 0690C] indulgentiam repromittunt, nonnunquam ita praeveniuntur repentino Dei furore, ut nec conversionis tempus, nec beneficium remissionis inveniant. Ideo unumquemque nostrum sacra Scriptura benigne praemonet dicens: *Ne tardaveris* (*al. tardes*) *converti ad Deum, et ne differas de die in diem: subito enim veniet ira ejus, et in tempore vindictae disperdet te* (Eccli. V, 8). Dicit etiam beatus David: *Hodie si vocem ejus audieritis, nolite obdurare corda vestra* (Psal. XCIV, 8). Cui beatus quoque Paulus concordat his verbis: *Videte, fratres, ne forte sit in aliquo vestrum cor malum incredulitatis discedendi a Deo vivo: sed adhortamini vosmetipsos per singulos dies, donec Hodie cognominatur, ut non obduretur quis ex vobis fallacia peccati* (Hebr. III, 12, 13). Obduratus igitur [Col. 0690D] vivit sive qui non convertitur, desperans de indulgentia peccatorum suorum, sive qui sic misericordiam Dei sperat, ut usque in finem vitae praesentis in suorum criminum perversitate remaneat (*al. permaneat*) [1456; 1464]. Proinde diligentes misericordiam Dei, metuentesque justitiam, nec de remissione peccatorum desperemus, nec remaneamus in peccatis: scientes quia illa omnium [Col. 0691A] hominum debita sit exactura aequitas justissimi judicis, quae non dimiserit misericordia clementissimi Redemptoris. Sicut enim misericordia suscipit absolvitque conversos, ita justitia repellit et puniet obduratos. Hi sunt qui peccantes in Spiritum sanctum, neque in hoc saeculo, neque in futuro remissionem [Fraipont,739] accipient peccatorum [1463; 1474]. Ideo autem hominis anima intellectualis spiritus est, ut quaerat, agnoscat, atque discernat et tempus operum suorum, pro quibus receptura est in iudicio quod ordinavit divina justitia, et ejusdem retributionis tempus, quo non etiam licebit, aut opera mutare, aut remissionem peccatorum suorum de divina misericordia utiliter postulare [1424].

<3l; Fraipont, 739,828-740,868> Caeteri vero spiritus omnium animalium quibus non est intellectus, quia quidam eorum de [Col. 0691B] terra, quidam de aquis originem ducunt (de aquis enim sunt reptilia et volatilia, de terra vero quaedam quae repunt, quaedam vero quae gradiuntur, exorta sunt), tandiu spiritus sunt quandiu in corporibus vivunt [1359]. Anima quippe quae rationis capax divinitus facta non est, cum carne sua et incipit et desinit vivere: quia quando corpori vitam non tribuit, et ipsa non vivit: atque ita miro modo cum omni carni anima sit causa vivendi, spiritus tamen irrationalis tandiu vivit quandiu in carne manere potuerit, et dum a carne

[t_f. Petr.1462] Nullus peccare debet sub spe misericordiae Dei aut agendi penitentiam in futurum.

[t_f. Petr.1473] Penitentiam agere homines differre non debent.

[t_f. Petr.1456] Obduratio in peccatis dupliciter sumitur et dicitur peccatum in Spiritum Sanctum.

[t_f. Petr.1464] Peccatoris obduratio dupliciter sumitur.

[t_f. Petr.1463] Peccatum in Spiritum Sanctum quod Salvator irremissibile dixit est finalis inpenitentia et obduratio in peccatis.

[t_f. Petr.1474] Finalis inpenitentia est peccatum in Spiritum Sanctum quod irremissibile dixit Salvator.

[t_f. Petr.1424] Homines ideo intellectualem animam habent ut discernant tempus quo mereri et veniam consequi possunt et tempus quo nec opera licebit mutare nec remissionem de peccatis utiliter postulare.

[t_f. Petr.1359] Anime irrationales equitatis vel malitiae, beatitudinis vel miserie capaces non sunt, simulque cum suis corporibus incipiunt esse, simulque desinunt, numquam ad sua corpora redditure.

[t_f. Petr.1367] Beatitudinis et miserie ea sola natura capax est que de Deo cogitare potest, que utique in solis animabus est hominum et spiritibus angelorum. dl.

[t_f. Petr.1485] Animalia irrationabilia non resurgent.

sua separatur, exstinguitur. Ita fit ut, cum ipse vita carnis suae sit, vivere tamen nequeat, quando vitam carni subministrare destiterit; et si non sit caro cui vitam dare valeat, ipse quoque eam protinus non habebit. Ideo nec [Col. 0691C] aeternitas irrationalibus spiritibus data est, nec aliquod eis iudicium praeparatur, in quo eis vel beatitudo pro bonis, vel damnatio pro malis reddatur operibus [1367]. Ideo (*al. Inde*) autem in eis nulla operum discretio requiretur, quia nullam intelligendi facultatem divinitus acceperunt. Propterea ergo eorum corpora resurrectura non sunt, quia nec in ipsis animabus eorum, aut aequitas, aut iniquitas fuit, pro qua eis aeterna, vel beatitudo sit retribuenda, vel poena. Illa igitur animalia praesentis saeculi cursum atque ornatum secundum Creatoris incomprehensibilem peragunt voluntatem, quae de suis factis nullam rationem redditura [Fraipont,740] sunt, quia rationalia non sunt [1485]. *Nunquid enim de bobus cura est Deo* (I Cor. V, 10)? Homines vero quia rationales facti sunt, et de [Col. 0691D] se, et de omnibus rebus quas in usum vitae praesentis acceperunt, rationem reddituri sunt Deo, et pro suorum actuum qualitate recipient, aut poenam, aut gloriam [1357; 1421; 1422; 1440; 1484; 1488]. *Omnes enim nos manifestari oportet ante tribunal Christi, ut recipiat unusquisque propria corporis, prout gessit, sive bonum, sive malum* (II Cor. V, 10); tunc scilicet cum, secundum ipsius nostri Creatoris ac Redemptoris eloquium: *Omnes qui in monumentis sunt audient vocem ejus; et procedent qui* [Col. 0692A] *bona fecerunt in resurrectionem vitae, qui vero mala egerunt in resurrectionem iudicii* (Joan. V, 28, 29). Ut scilicet qui mala egerunt eant in combustionem aeternam semper arsure cum diabolo principe omnium malorum [1375], qui vero bona fecerunt eant in vitam aeternam regnaturi sine fine cum Christo rege omnium saeculorum. Illi autem cum Christo regnabunt quos Deus gratuita bonitate sua praedestinavit ad regnum [1413]. <3m; Fraipont, 740,868-741, 909> Quia enim eos tales praedestinando praeparavit ut regno digni essent, praeparavit utique secundum propositum vocandos ut obediant; praeparavit justificandos, ut accepta gratia recte credant, et bene vivant; praeparavit etiam glorificandos, ut, Christi cohaeredes effecti, regnum coelorum sine fine possideant [1387; 1411; 1432; 1477] [TM III, 321-322; 328-329]. [Col. 0692B] *Non repetendus baptismus*. Ad quod regnum diversis temporibus per sacramenta, quae ad fidem incarnationis suae Christus instituit, illi pervenerunt quos Deus gratis nullo bonae voluntatis vel boni operis merito praecedente salvavit. Quemadmodum et ex illo tempore quo Salvator noster dixit: *Si quis renatus non fuerit ex aqua et Spiritu sancto, non potest introire in regnum Dei* (Joan. III, 5), absque sacramento baptismatis, praeter eos qui in Ecclesia catholica sine baptismo pro Christo sanguinem

[t.f. Petr.1357] Anime hominum intellectuales naturaliter sunt, brutorum vero nequaquam. dl.

[t.f. Petr.1421] Homines naturaliter sunt capaces cognitionis et dilectionis divine. dl.

[t.f. Petr.1422] Hominum anime sunt intellectuales nature. dl.

[t.f. Petr.1440] Intelligendi facultatem diligendique dedit Deus solis angelis et hominibus. dl.

[t.f. Petr.1484] Resurgent omnes homines rationem reddituri de omnibus que egerunt et pro suorum actuum qualitate penam aut gloriam recepturi.

[t.f. Petr.1488] Spiritus irrationales simul incipiunt et desinunt esse cum carne, nec sunt cum suis corporibus in futuro resurrecturi iudicio.

[t.f. Petr.1375] Dampnatorum erit sine fine supplicium.

[t.f. Petr.1413] Gratia Dei prevenit omnem bonam voluntatem et cogitationem in homine.

[t.f. Petr.1387] Dei predestinatio, vocatio, iustificatio, atque glorificatio sunt ex gratuita misericordia sua et non ex aliquibus meritis hominum.

[t.f. Petr.1411] Gratuite sunt Dei predestinatio, vocatio, iustificatio, et glorificatio hominum.

[t.f. Petr.1432] Homines quos voluit, gratuita bonitate, Deus praedestinavit reparandos ad vitam, eorumque liberatio monstratur fuisse mere gratuita. fm.

[t.f. Petr.1477] Predestinatio, vocatio, iustificatio, atque glorificatio ex sola gratia Dei sunt, non ex aliquibus hominum meritis.

[t.f. Petr.1361] Sine baptismo nemo, praeter eos qui pro Christo in ecclesia

fundunt, nec regnum coelorum potest quisquam accipere, nec vitam aeter[Fraipont,741]nam [1361]. Quia sive in Catholica, sive in haeresi quacunque vel schismate quisquam in nomine Patris et Filii et Spiritus sancti baptismi sacramentum acceperit, integrum sacramentum accipit; [Col. 0692C] sed salutem, quae virtus est sacramenti, non habebit, si extra catholicam Ecclesiam ipsum sacramentum habuerit. Ergo ideo debet ad Ecclesiam redire, non ut sacramentum baptismatis iterum accipiat, quod nemo debet in quolibet homine baptizato repetere, sed ut in societate catholica vitam aeternam accipiat [1366], ad quam obtinendam nunquam esse potest idoneus, qui cum sacramento baptismatis ab Ecclesia catholica remanserit alienus. Qui si (*al.* Quod etsi) et eleemosynas largas faciat, et pro nomine Christi etiam sanguinem fundat, pro eo quod in hac vita non tenuit Ecclesiae catholicae unitatem, non habebit aeternam salutem [1405]. Ubi enim cuique prodesse potest baptismus, ibi potest et eleemosyna prodesse. Baptismus autem extra Ecclesiam quidem esse potest, sed nisi intra Ecclesiam prodesse non potest. [Col. 0692D] In Ecclesia igitur tantummodo catholica potest unicuique prodesse, et perceptio baptismatis, et opera misericordiae, et nominis Christi gloriosa confessio: si tamen in Ecclesia catholica bene vivatur. 520 Sicut enim sine Ecclesiae catholicae societate nec baptismus alicui potest prodesse, nec opera misericordiae, nisi forte ut mitius (*al.* minus) torqueatur, non tamen ut inter Dei filios deputetur: sic intra Ecclesiam catholicam [Col. 0693A] per solum baptismum vita aeterna non acquiritur, si post baptismum male vivatur [1363].

<3n; 741, 909-743, 945> Nam et illi qui bene vivunt debent operibus misericordiae indesinenter insistere [1447]: scientes se licet levia, nonnulla tamen quotidie contrahere peccata, pro quibus etiam sancti et iusti semper in hac vita Deo dicere debeant: *Dimitte* [Fraipont,742] *nobis debita nostra, sicut et nos dimittimus debitoribus nostris* (Math. VI, 12). Quae peccata quanto etiam in rebus licitis et a Deo concessis frequenter hominibus subrepunt, et quanto magis fortioribus cibis corpus impletur, et carnalibus cor hominis actibus atque affectibus implicatur, tanto frequentior culpa in hac mortalitate contrahitur. Propterea humiles servi Christi, qui cupiunt Domino suo sine impedimento et absque animi noxia occupatione servire, conjugia [Col. 0693B] omnino non appetunt, et a carnibus ac vino abstinent, in quantum corporis valetudo permittit [1346; 1374]. Non quia peccatum est aut conjugem habere, aut vinum carnesve percipere: nam et beatus Apostolus dicit: *Quia omnis creatura Dei bona est, et nihil rejiciendum quod cum gratiarum actione percipitur: sanctificatur enim per verbum Dei, et orationem* (I Tim. IV, 4, 5). Conjugium quoque in primis hominibus Deus et instituit,

sanguinem fundunt, possunt <sic> vitam eternam habere.

[t.f. Petr.1366] *Quicumque, sive in fide catholica sive in heresi vel scismate, secundum formam Ecclesiae baptizatur integrum accipit sacramentum ad salutem; tamen non prodest, nisi ei qui illum suscipit in fide catholica; alias vero ad Ecclesiam redire necesse est, ut in societate catholica accipiat vitam eternam, nec tamen cum redit est denuo baptizandus.*

[t.f. Petr.1405] *Extra Ecclesiam, nec baptismus, nec elemosine, nec martirium et nominis Christi gloriosa confessio, neque alia quaecumque bona opera prosunt hominibus, nisi forte ut mitius torquantur; que omnia prosunt si intra Ecclesiam fiant.*

[t.f. Petr.1363] *Baptismus non sufficit ad salutem, si post baptismum male vivatur.*

[t.f. Petr.1447] *Misericordie operibus, etiam ab hiis qui bene vivunt, est iugiter insistendum.*

[t.f. Petr.1346] *Abstinentia a coniugio, vino, carnibus et aliis multis quibus uti licitum, non quia illa mala sint, sed appetitu perfectionis vite, laudabilis et magis meriti est.*

[t.f. Petr.1374] *Continentia a coniugio vino carnibus et pluribus aliis licitis rebus perfectioris securiorisque vite.*

[t.f. Petr.1371] *Castitatis status perfectior est et securior quam coniugii.*

[t.f. Petr.1489] *Virginitatis status coniugali est perfectior et securior.*

[t.f. Petr.1373] *Coniugium non solum primum sed secundum et tertium et quotumlibet deinceps est licitum.*

[t.f. Petr.1455] *Nuptie non solum prime sed et secunde et tertie sic deinceps quotolibet licite sunt.*

[t.f. Petr.1445] *Matrimonium licitum est*

et benedixit (Gen. II, 22). Propter quod Apostolus ait: *Honorabile connubium in omnibus, et torus immaculatus* (Hebr. XIII, 4). Igitur servi Dei in eo quod a carnibus et vino abstinent, non tanquam res immundas refugiunt, sed mundioris vitae instituta sectantur, et in eo quod conjugia non habent, non nuptiarum bonum crimen esse existimant, sed continentiam [Col. 0693C] jugem bonis nuptiis meliorem esse non dubitant [1371; 1489]: isto quam maxime tempore, quando dicitur de continentia: *Qui potest capere, capiat* (Matth. XIX, 12); de nuptiis vero dicitur: *Qui se non continet, nubat* (I Cor. VII, 9). In uno enim hortatione virtus erigitur, in altero infirmitas remedio sublevatur. Unde quia aegritudini semper est consulendum, propterea si cui primo contigerit privari conjugio, si voluerit secundas, vel etiam tertias inire nuptias, nullum de illis peccatum habebit [1373; 1455], si eas caste [Fraipont,743] servaverit [1445], id est, si unus et una, legitime duntaxat conjuncti, fidem servant, ut nec ille mulieri praeter uxorem, nec illa viro praeter maritum ullatenus misceatur. In talibus etsi fuerit aliquis conjugalis excessus, qui tamen legitimum non violet torum, [Col. 0693D] habebit nonnullum, sed veniale peccatum.

<30; Fraipont, 743, 946-744, 972> Sed haec illorum sunt qui nullam voverunt continentiam Deo. Caeterum quisquis seipsum castraverit propter regnum coelorum, et in corde suo continentiam Deo voverit, non [Col. 0694A] solum si fornicationis mortifero crimine (*al. vulnere*) maculetur, verum etiam si aut vir uxorem accipere, aut mulier nubere voluerit, secundum Apostoli sententiam (I Tim. V, 12), damnationem habebit [1496], quia primam fidem irritam fecit. Sicut ergo, secundum Apostoli sententiam (I Cor. VII, 3), dignum est ut uxori vir debitum reddat, similiter et uxor viro, quia si quis acceperit uxorem non peccat, et si virgo nupserit non peccat, ita, secundum ejusdem Apostoli dictum, qui statuerit in corde suo firmus non habens necessitatem, potestatem autem habens suae voluntatis, et voverit continentiam Deo, debet eam usque in finem tota mentis sollicitudine custodire, ne damnationem habeat, si primam fidem irritam fecerit. Similiter et conjugati viri, vel conjugatae mulieres, si [Col. 0694B] ex consensu perennem Deo voverint continentiam, noverint se voti sui obnoxios detineri, nec jam sibi debere commixtionem carnis, quam licitam primitus habuerunt, sed Deo se debere continentiam quam voverunt [1497]. Tunc enim unusquisque regnum coelorum, quod sanctis promittitur, possidebit, si obliviscens quae retro sunt, et in anteriora extendens seipsum, secundum quod in Psalmis dicitur: *Vovete, et reddite Domino Deo vestro* (Psal. LXXV, 12), quod scit esse licitum, et ad profectum melioris [Fraipont,744] vitae pertinere cognoscit, et libenter voveat, et celeriter reddat, et in hoc quod

primo, secundo et tercio, et deinceps quotolibet numero est; tamen eo status castitatis perfectior atque securior.

[t.f. Petr.1496] *Vovens perpetuam continentiam, non solum si fornicationis crimine maculetur, sed et si coniugem habere voluerit, damnationem habebit.*

[t.f. Petr.1497] *Coniuges ex mutuo consensu voventes perpetuam continentiam ulterius licite commisceri non possunt.*

[t.f. Petr.1495] *Vovere maioris est meriti.*

votum reddit, meliore semper conatu proficiat. Omni enim voventi Deo, et reddenti quod vovit, ipse quoque Deus reddet coelestis regni praemia quae promisit [1495].

<GR> <CAPUT 4>

FULGENTIUS RUSPENSIS, *De fide ad Petrum*

CAP. IV, seu REGULA PRIMA. [Col. 0694C] Firmissime itaque tene, et nullatenus dubites, Patrem et Filium et Spiritum sanctum unum esse naturaliter Deum [1393], in cuius nomine baptizati sumus. Cum enim aliud nomen sit Pater, aliud Filius, aliud Spiritus sanctus, hoc est utique unum naturae nomen horum trium, quod dicitur Deus, qui dicit in Deuteronomio: *Videte, videte quoniam ego sum Deus, et non est alius praeter me* (Deut. XXXII, 9); et de quo dicitur: *Audi, Israel, Dominus Deus tuus Dominus* (al. *Deus*) *unus est* (Deut. VI, 4); et, *Dominum Deum tuum adorabis, et illi soli servies* (Ibid., 13).

GREGORIUS ARIMINENSIS, *Tabula libri beati Augustini de fide ad Petrum*

[t.f. Petr.1393] *Unus Deus est Pater, Filius et Spiritus Sanctus.*

<GR> <CAPUT 5>

FULGENTIUS RUSPENSIS, *De fide ad Petrum*

CAP. V, seu REG. II. Firmissime tene, et nullatenus dubites, Patrem et Filium et Spiritum sanctum, id est sanctam Trinitatem esse solum naturaliter verum Deum. Quia cum tres deos nobis [Col. 0694D] colere non liceat, nisi unum solum verum Deum, tamen, sicut Pater Deus verus dicitur, testante Apostolo, qui ait: *Conversi estis ad Deum a simulacris, servire Deo vivo et vero, et expectare Filium ejus de coelis, quem suscitavit a mortuis Jesum* (I Thess. I, 9): [Col. 0695A] ita quoque Filium verum Deum Joannes commendat apostolus dicens: *Scimus quia Filius Dei venit, et dedit nobis intellectum, ut cognoscamus verum Deum, et simus in vero Filio ejus Jesu Christo. Hic est Deus verus, et vita aeterna* (I Joan. V, 20): qui utique quoniam verus Deus est, etiam Veritas est, sicut ipse nos edocet dicens: *Ego sum via, veritas et vita* (Joan. XIV, 6). De Spiritu quoque sancto Joannes apostolus ait, *Quia Spiritus est veritas* (I Joan. V, 6). Et utique non potest naturaliter Deus verus non esse, qui Veritas est [1394]. Quem etiam Deum Paulus apostolus confitetur dicens: [Fraipont,745] *Membra vestra templum sunt Spiritus sancti qui in vobis est, quem habetis a Deo, et non estis vestri. Empti enim estis pretio magno; glorificate et portate Deum in corpore vestro* (I Cor. VI, 19, 20).

GREGORIUS ARIMINENSIS, *Tabula libri beati Augustini de fide ad Petrum*

[t.f. Petr.1394] *Pater est naturaliter verus Deus, similiter Filius et Spiritus Sanctus.*

<GR> <CAPUT 6>

FULGENTIUS RUSPENSIS, *De fide ad Petrum*

[Col. 0695B] CAP. VI, seu REG. III. Firmissime tene, et nullatenus dubites, Patrem et Filium et Spiritum sanctum, id est sanctam Trinitatem unum verum Deum sine initio sempiternum esse [1379]. Propter quod scriptum est: *In principio erat Verbum, et Verbum erat apud Deum, et Deus erat Verbum. Hoc erat in principio apud Deum* (Joan. I, 1, 2). Haec denuo sempiternitas intimatur in psalmo ubi dicitur: *Deus autem Rex noster ante saecula* (Psal. LXXIII, 12); et alio loco, *Sempiterna quoque ejus virtus et divinitas* (Rom. I, 20).

GREGORIUS ARIMINENSIS, *Tabula libri beati Augustini de fide ad Petrum*

[t.f. Petr.1379] *Deus est prorsus incommutabilis et eternus.*

<GR> <CAPUT 7>

FULGENTIUS RUSPENSIS, *De fide ad Petrum*

CAP. VII, seu REG. IV. Firmissime tene, et nullatenus dubites, sanctam Trinitatem solum verum Deum, sicut aeternum, ita [Col. 0695C] solum naturaliter incommutabilem esse [1379]. Hoc enim significat cum dicit servo suo Moysi: *Ego sum qui sum* (Exod. III, 14). Hinc et in Psalmis dicitur, *In principio, Domine, terram fundasti, et opera manuum tuarum sunt coeli. Ipsi peribunt, tu autem permanes, et omnes sicut vestimentum veterascent; et sicut opertorium mutabis eos, et mutabuntur: tu autem idem ipse es, et anni tui non deficient* (Psal. CI, 26, 27, 28).

GREGORIUS ARIMINENSIS, *Tabula libri beati Augustini de fide ad Petrum*

[t.f. Petr.1379] Deus est prorsus incommutabilis et eternus.

<GR> <CAPUT 8>

FULGENTIUS RUSPENSIS, *De fide ad Petrum*

CAP. VIII, seu REG. V. Firmissime tene, et nullatenus dubites, sanctam Trinitatem solum esse verum Deum, rerum omnium visibilium atque invisibilium creatorem [1388] [TM VI, 264-265]. De quo in Psalmis dicitur: *Beatus cujus Deus Jacob adjutor ejus; spes ejus in Domino Deo ipsius, qui fecit coelum et terram, mare et omnia quae in eis sunt* (Psal. CXLV, 5, [Col. 0695D] 6). De quo etiam Apostolus dicit: *Quoniam ex ipso, et per ipsum, et in ipso sunt omnia, ipsi gloria in saecula* (Rom. XI, 36).

GREGORIUS ARIMINENSIS, *Tabula libri beati Augustini de fide ad Petrum*

[t.f. Petr.1388] Deus omnem naturam, que non est Deus, non sine initio creavit ex nichilo.

<GR> <CAPUT 9>

FULGENTIUS RUSPENSIS, *De fide ad Petrum*

CAP. IX, seu REG. VI. Firmissime tene, et nullatenus dubites, Patris et Filii et Spiritus sancti unam quidem esse naturam, tres vero esse personas [1391]; Patremque solum esse qui dixit: *Hic est Filius meus dilectus, in quo mihi bene complacui* (Matth. III, 17); et Filium solum [Fraipont,746] esse super quem illa vox solius Patris insonuit, quando in Jordane [Col. 0696A] secundum carnem baptizatus est Unigenitus Deus, qui carnem solus accepit; et Spiritum sanctum Patris et Filii solum esse, qui in specie columbae super Christum baptizatum et ascendentem ab aqua descendit, et quinquagesimo die post resurrectionem, Christi fideles in uno loco positos, in linguarum ignearum divisione adveniens replevit. Illam vero vocem, qua solus locutus est Deus Pater; et illam carnem, qua solus homo factus est Unigenitus Deus; et illam columbam, in cujus specie Spiritus sanctus super Christum descendit; illasque linguas igneas (Act. II, 3), in quarum 523 divisione fideles in uno loco constitutos replevit, opera esse totius sanctae Trinitatis [1400], id est unius Dei, qui fecit omnia in coelo et in terra, visibilia et invisibilia.

GREGORIUS ARIMINENSIS, *Tabula libri beati Augustini de fide ad Petrum*

[t.f. Petr.1391] Deus est una essentia et natura, tres autem persone discrete, scilicet Pater et Filius et Spiritus Sanctus, et propter unitatem nature quelibet personarum tota est in utraque reliquarum, nec aliqua aliam superat potestate ac precedit eternitate vel excedit magnitudine, sed earum est prorsus una eternitas, una immensitas, et naturaliter una deitas.

[t.f. Petr.1400] Solus Pater dixit: Hic est Filius meus etc.; solus Filius carnem accepit; solus Spiritus Sanctus in specie columbe et figuris linguarum descendit; illa tamen omnia, scilicet vox Patris, caro Filii et columba, lingueque, Spiritus Sancti et opera totius Trinitatis fuerunt.

<GR> <CAPUT 10>

FULGENTIUS RUSPENSIS, *De fide ad Petrum*

[Col. 0696B] CAP. X, seu REG. VII. Firmissime tene, et nullatenus dubites, solum Deum Filium, id est unam ex Trinitate personam, solius Dei Patris esse Filium; Spiritum vero sanctum, ipsum quoque unam ex Trinitate personam, non solius Patris, sed simul Patris et Filii esse Spiritum [1396]. Ostendens enim Dei Filius se solum esse de Patre genitum, ait : *Sic enim Deus dilexit mundum, ut Filium suum unigenitum daret* (Joan. III, 16); et paulo post, *Qui autem non credit jam judicatus est, quia non credit in nomine unigeniti Filii Dei* (Ibid., 18). Spiritum autem sanctum et Patris et Filii esse Spiritum Apostolus docet, qui ait: *Vos autem non estis in carne, sed in spiritu, si tamen Spiritus Dei habitat in vobis* (Rom. VIII, 9). Et sequitur, *Si quis autem Spiritum* [Col. 0696C] *Christi non habet, hic non est ejus* (Ibid.).

GREGORIUS ARIMINENSIS, *Tabula libri beati Augustini de fide ad Petrum*

[t.f. Petr.1396] *Deus Filius solius Patris est Filius; Spiritus autem Sanctus est Patris et Filii et ab utroque procedit.*

<GR> <CAPUT 11>

FULGENTIUS RUSPENSIS, *De fide ad Petrum*

CAP. XI, seu REG. VIII. Firmissime tene, et nullatenus dubites, eundem [Fraipont,747] Spiritum sanctum, qui Patris et Filii unus Spiritus est, de Patre et Filio procedere [1396]. Dicit enim Filius: *Cum venerit Spiritus veritatis, qui a Patre procedit* (Joan. XV, 26); ubi suum Spiritum esse docuit, quia ipse est Veritas (Joan. XIV, 6). De Filio quoque procedere Spiritum sanctum, prophetica atque apostolica nobis doctrina commendat. Isaias enim dicit de Filio: *Percutiet terram virga oris sui, et spiritu labiorum suorum interficiet impium* (Isai. XI, 4). De quo et Apostolus ait: *Quem interficiet Dominus Jesus spiritu oris sui* (II Thess. II, 8). Quem etiam ipse unicus Dei Filius spiritum oris sui esse significans, post resurrectionem [Col. 0696D] suam insufflans in discipulos, ait: *Accipite Spiritum sanctum* (Joan. XX, 22). De ore vero ipsius Domini Jesu ait Joannes in Apocalypsi quia gladius utraque parte acutus procedebat (Apoc. I, 16). Ipse ergo spiritus oris ejus ipse est gladius qui de ore ejus procedit.

GREGORIUS ARIMINENSIS, *Tabula libri beati Augustini de fide ad Petrum*

[t.f. Petr.1396] *Deus Filius solius Patris est Filius; Spiritus autem Sanctus est Patris et Filii et ab utroque procedit.*

<GR> <CAPUT 12>

FULGENTIUS RUSPENSIS, *De fide ad Petrum*

CAP. XII, seu REG. IX. Firmissime tene, et nullatenus dubites, Trinitatem Deum immensum esse virtute, non mole, et omnem creaturam spiritaiem atque corporalem virtute ejus et praesentia contineri [1381; 1382]. Dicit enim [Col. 0697A] Deus Pater: *Coelum et terram ego impleo* (Jer. XXIII, 24). Dicitur etiam de Sapientia Dei, quae Filius ejus est, quia *attingit a fine usque ad finem fortiter, et disponit omnia suaviter* (Sap. VIII, 1). De Spiritu quoque sancto legimus: *Quia Spiritus Domini replevit orbem terrarum* (Sap. I, 7). Et David propheta dicit: *Quo ibo a spiritu tuo, et a facie tua quo fugiam? Si ascendero in coelum, tu illic es; si descendero in infernum, ades* (Psal. CXXXVIII, 7).

GREGORIUS ARIMINENSIS, *Tabula libri beati Augustini de fide ad Petrum*

[t.f. Petr.1381] *Deus est ubique.*
[t.f. Petr.1382] *Deus est immensus virtute non mole, cuius virtute creatura quelibet continetur.*

<GR> <CAPUT 13>

FULGENTIUS RUSPENSIS, *De fide ad Petrum*

CAP. XIII, seu REG. X. Firmissime tene, et nullatenus dubites, unam ex Trinitate personam, id est Deum Filium, qui de natura Dei Patris solus natus est [1501], et unius ejusdemque naturae cum Patre est, ipsum in plenitudine temporis secundum susceptionem formae servilis voluntarie in Virgine [Col. 0697B] conceptum, et de Virgine natum [1397], Verbum carnem factum: ipsum quoque esse qui [Fraipont,748] essentialiter natus est de Patre, et essentialiter 524 conceptus est natusque de Virgine; ipsumque unum esse, et unius naturae cum Patre, et unius naturae cum Virgine, qui ait de Deo Patre: *Ante saecula fundavit me, et ante omnes colles genuit me* (Prov. VIII, 22, et 26); de quo etiam dixit Apostolus quia, *cum venit plenitudo temporis, misit Deus Filium suum, factum ex muliere, factum sub lege* (Gal. IV, 4).

GREGORIUS ARIMINENSIS, *Tabula libri beati Augustini de fide ad Petrum*

[t.f. Petr.1501] Christus est Deus Filius, non autem est Pater vel Spiritus Sanctus.

[t.f. Petr.1397] Deus filius, sicut secundum deitatem solus est de Patre natus Deus, sic ipse solus secundum carnem est homo de virgine natus.

<GR> <CAPUT 14>

FULGENTIUS RUSPENSIS, *De fide ad Petrum*

CAP. XIV, seu REG. XI. Firmissime tene, et nullatenus dubites, Christum Dei Filium sicut de Deo Patre plenum perfectumque Deum, ita de Virgine matre plenum perfectumque hominem genitum, id est Verbum Deum, habentem scilicet sine peccato veram nostri generis carnem et [Col. 0697C] animam rationalem [1498]. Quod ipse Dei Filius evidenter ostendit dicens de carne sua: *Palpate et videte quia spiritus carnem et ossa non habet, sicut me videtis habere* (Luc. XXIV, 39). Animam quoque se habere his verbis ostendit, dicens: *Propterea me Pater diligit, quia ego pono animam meam, et iterum sumo eam* (Joan. X, 17). Intellectum quoque animae se habere ostendit in eo quod ait: *Discite a me quia mitis sum et humilis corde* (Matth. XI, 29). Et de ipso Deus per prophetam dicit: *Ecce intelliget puer meus, et exaltabitur, et sublimis erit valde* (Isai. LII, 13). Nam et beatus Petrus secundum sancti David prophetiam in Christo carnem et animam confitetur. De ipso enim beato David loquens ait: *Propheta igitur cum esset, et sciret quia jurejurando jurasset illi Deus de [Col. 0697D] fructu lumbi ejus sedere super sedem ejus, providens locutus est de resurrectione Christi, quia neque derelicta [Col. 0698A] est anima ejus in inferno, neque caro ejus vidit corruptionem* (Act. II, 30, 31).

GREGORIUS ARIMINENSIS, *Tabula libri beati Augustini de fide ad Petrum*

[t.f. Petr.1498] Christus est verus Deus et homo verus ac plenus ex humana carne et anima rationali subsistens.

<GR> <CAPUT 15>

FULGENTIUS RUSPENSIS, *De fide ad Petrum*

CAP. XV, seu REG. XII. Firmissime tene, et nullatenus dubites, unum atque ipsum esse Deum Verbum, qui cum Patre Deo et Spiritu [Fraipont,749] sancto Deo fecit omnia tempora, et in monte Sinai legem Moysi dedit (Exod. XX et XXI) ordinatam per angelos [1506] (Gal. III, 19), et ipsum Verbum Deum carnem factum [1505]: qui veniente plenitudine temporis, missus a Patre et Spiritu sancto, solus factus est ex muliere quam fecit [1508], solus factus est sub lege (Gal. IV, 4) quam dedit.

GREGORIUS ARIMINENSIS, *Tabula libri beati Augustini de fide ad Petrum*

[t.f. Petr.1506] Christus est Deus verus, qui cum Patre et Spiritu Sancto eodem Deo omnia tempora fecit et legem in Synai monte ordinatam per angelos dedit.

[t.f. Petr.1505] Christus secundum naturam deitatis, unus cum Patre et Spiritu Sancto factor omnium Deus; secundum humanitatem vero, ipse sua et Patris ac Spiritus Sancti operatione formatus et factus.

[t.f. Petr.1508] Christus omnium rerum creator virginem creavit creandus ex virgine et cuius ipse factor est matrem sibi fecit.

<GR> <CAPUT 16>

FULGENTIUS RUSPENSIS, *De fide ad Petrum*

CAP. XVI, seu REG. XIII. Firmissime tene, et nullatenus dubites, Dei Verbi quod caro factum est duas naturas inconfusibiliter [Col. 0698B] atque inseparabiliter permanere [1499]: unam veram divinam, quam habet cum Patre communem, secundum quam dicit: *Ego et Pater unum sumus* (Joan. X, 30); et, *Qui me videt, videt et Patrem* (Joan. XIV, 9); et, *Ego in Patre, et Pater in me est* (Ibid., 10): secundum quam eum dicit Apostolus (Heb. I, 3), *Splendorem gloriae et figuram 525 substantiae Dei*; alteram veram humanam, secundum quam ipse Deus incarnatus dicit, *Pater major me est* (Joan. XIV, 28).

GREGORIUS ARIMINENSIS, *Tabula libri beati Augustini de fide ad Petrum*

[t.f. Petr.1499] *In Christo sunt due inconfuse nature, divina scilicet et humana.*

<GR> <CAPUT 17>

FULGENTIUS RUSPENSIS, *De fide ad Petrum*

CAP. XVII, seu REG. XIV. Firmissime tene, et nullatenus dubites, Deum Verbum carnem factum unam habere divinitatis suae carnisque personam. Deus enim Verbum plenam naturam humanam ita sibi veraciter unire dignatus est [1500], [Col. 0698C] et permanente divinitate sua ita Verbum caro factum est, ut quamvis naturaliter non hoc sit Verbum quod caro, quia duarum naturarum veritas manet in Christo, secundum unam tamen personam, idem Verbum caro ab ipso fieret maternae conceptionis initio. Deus enim Verbum non accepit personam hominis, sed naturam; et in aeternam personam divinitatis accepit temporalem substantiam carnis. Unus est ergo Christus Verbum caro factum (Joan. I, 14), qui et *ex patribus secundum carnem, et super omnia Deus* [Fraipont,750] *benedictus in saecula* (Rom. IX, 5). Unus Jesus, cui et Pater dicit: *Ex utero ante luciferum genui te* (Psal. CIX, 3): ubi significatur ante omne tempus sine initio aeterna nativitas; de quo et evangelista dicit, quia *vocatum est nomen ejus Jesus, quod dictum est ab angelo*, [Col. 0698D] *priusquam in utero conciperetur* (Luc. II, 21).

GREGORIUS ARIMINENSIS, *Tabula libri beati Augustini de fide ad Petrum*

[t.f. Petr.1500] *Christus non est due persone sed una tantum, verbum enim naturam humanam, non personam, assumpsit.*

<GR> <CAPUT 18>

FULGENTIUS RUSPENSIS, *De fide ad Petrum*

CAP. XVIII, seu REG. XV. Firmissime tene, et nullatenus dubites, carnem [Col. 0699A] Christi non sine divinitate conceptam in utero Virginis, priusquam susciperetur a Verbo; sed ipsum Verbum Deum suae carnis acceptione conceptum, ipsamque carnem Verbi incarnatione conceptam [1511] (III Sent., dist. 2, cap. Si autem).

GREGORIUS ARIMINENSIS, *Tabula libri beati Augustini de fide ad Petrum*

[t.f. Petr.1511] *Christi caro non prius fuit concepta quam verbo divino unita, sed simul.*

<GR> <CAPUT 19>

FULGENTIUS RUSPENSIS, *De fide ad Petrum*

CAP. XIX. seu REG. XVI. Firmissime tene, et nullatenus dubites, ipsum unigenitum Deum Verbum carnem factum, se pro nobis obtulisse sacrificium [1522] et hostiam Deo in odorem suavitatis (Ephes. V, 2): cui cum Patre et Spiritu sancto a patriarchis, et prophetis, et sacerdotibus, tempore Veteris Testamenti animalia sacrificabantur; et cui nunc, id est tempore Novi Testamenti, cum Patre et Spiritu sancto, cum quibus illi est una divinitas, sacrificium panis et vini, in fide et [Col. 0699B] caritate sancta catholica Ecclesia per universum orbem Ecclesia terrae offerre non cessat [1507]. In illis enim carnalibus victimis, significatio (*al.* figuratio) fuit carnis Christi, quam pro peccatis nostris ipse sine peccato fuerat oblaturus, et sanguinis quem erat effusus in remissionem peccatorum nostrorum [1408; 1519; 1523]: in isto autem sacrificio, gratiarum actio atque commemoratio est carnis Christi, quam pro nobis obtulit, et sanguinis quem pro nobis idem Deus effudit. De quo beatus Paulus dicit in Actibus apostolorum: *Attendite vobis et universo gregi, in quo vos Spiritus sanctus posuit episcopos regere Ecclesiam Dei, quam acquisivit sanguine suo* (Act. XX, 28). In illis ergo sacrificiis [Fraipont,751] quid nobis esset donandum figurate significabatur; in hoc autem sacrificio quid nobis jam donatum sit, evidenter ostenditur. In illis sacrificiis praenuntiabatur Filius Dei pro [Col. 0699C] impiis occidendus: in hoc autem pro impiis annuntiatur occisus, testante Apostolo quia *Christus, cum adhuc infirmi essemus secundum tempus, pro impiis mortuus est* (Rom. V, 6), et *quiacum inimici essemus, reconciliati sumus Deo per mortem Filii eius* (Ibid., 10).

GREGORIUS ARIMINENSIS, *Tabula libri beati Augustini de fide ad Petrum*

[t.f. Petr.1522] *Christus pro nobis Deo Patri obtulit sacrificium.*

[t.f. Petr.1507] *Christo cum Patre et Spiritu Sancto a prophetis et patriarchis veteris testamenti animalia sacrificabantur; et nunc eucharistie sacramentum per universum orbem ecclesia offerre non cessat.*

[t.f. Petr.1408] *Eucharistia commemoratio est sacrificii quo Christus pro nobis carnem suam obtulit et sanguinem fudit.*

[t.f. Petr.1519] *Christi nativitatem secundum carnem, mortem, resurrectionem, et in celo ascensionem, semper lex et prophete prenuntiarunt, eorumque victime carnales atque sacrificia, ipsum qui erat se oblaturus pro nobis, sacrificium, gratissimum, figurarunt.*

[t.f. Petr.1523] *Christi carnem offerendam, sanguinemque fundendum pro nobis, vetera sacrificia figurabant; eucharistie vero sacrificium commemoratio carnis est, quam pro nobis obtulit, et sanguis quem effudit.*

<GR> <CAPUT 20>

FULGENTIUS RUSPENSIS, *De fide ad Petrum*

CAP. XX, seu REG. XVII. Firmissime tene, et nullatenus dubites, Verbum carnem factum eandem humanam carnem semper veram habere [1514] qua de Virgine Verbum Deus natus est, qua crucifixus et mortuus est, qua resurrexit et in coelum ascendit, et in dextera Dei sedit (*al.* sedet) [1518], qua etiam venturus est iudicare vivos et mortuos [1524]. Propter quod ab angelis apostoli audierunt: *Sic veniet quemadmodum vidistis eum euntem in coelum* (Act. I, 11) [1525]; et beatus Joannes ait: *Ecce veniet cum nubibus*, [Col. 0699D] *et videbit eum omnis oculus, et qui eum confixerunt, et videbunt eum omnes tribus terrae talem* (Apoc. I, 7).

GREGORIUS ARIMINENSIS, *Tabula libri beati Augustini de fide ad Petrum*

[t.f. Petr.1514] *Christus humanitatis naturam quam in se habet, verbo unitam, semper habebit.*

[t.f. Petr.1518] *Christus Deus et homo de utero matris exivit, in cruce Deus et homo iacuit, idemque Deus et homo ab inferis die tertia resurrexit, sed in sepulchro secundum solam carnem idem Deus iacuit, et secundum solam animam ad infernum descendit, qua de inferis ad corpus die tertia revertente, idem Deus secundum carnem qua in sepulchro iacuit, de sepulchro resurrexit et die 40^a post resurrectionem, Deus idem homo factus, in celum ascendit, sedet ad dexteram Dei.*

[t.f. Petr.1524] *Christus venturus est in fine seculi vivos et mortuos omnes homines iudicare.*

[t.f. Petr.1525] *Christus venturus est ad puniendum omnes peccatores angelos et homines iudicandos.*

<GR> <CAPUT 21>

FULGENTIUS RUSPENSIS, *De fide ad Petrum*

CAP. XXI, *seu* REG. XVIII. Firmissime tene, et nullatenus dubites, Trinitatem Deum, id est Patrem et Filium et Spiritum sanctum esse naturaliter summum atque incommutabile [Col. 0700A] bonum; et ab ipso creatas esse omnes naturas, bonas quidem, quia a summo bono factae sunt; sed mutabiles, quia de nihilo factae sunt [1388; 1389; 1449]; nullamque esse mali naturam, quia omnis natura, in quantum natura est, bona est. Sed quia in ea bonum et minui et augeri potest, in tantum mala dicitur, in quantum bonum ejus minuitur [1452]. Malum enim nihil est aliud nisi privatio boni [1441] [TM VI, 219; 222]. Unde constat geminum esse creaturae rationalis malum: unum quo (*al. quod*) voluntarie ipsa defecit a summo bono creatore suo, alterum quo (*al. quod*) invita punietur ignis aeterni supplicio [1442]: illud passura juste, quia hoc admisit injuste; et quia ordinem in se non [Fraipont,752] servavit divinae institutionis, ordinem divinae non effugiet ultionis.

GREGORIUS ARIMINENSIS, *Tabula libri beati Augustini de fide ad Petrum*

[t.f. Petr.1388] Deus omnem naturam, que non est Deus, non sine initio creavit ex nichilo.

[t.f. Petr.1389] Deus, quia summe bonus est, omnibus naturis quas fecit dedit ut bone sint, non tantum tamen quantum ipse, omnium bonorum creator est.

[t.f. Petr.1449] Omnes nature create bone sunt, non equaliter tamen eo a quo bona cuncta creata sunt.

[t.f. Petr.1452] Omnis natura, in quantum natura est, bona est; intantum autem aliqua mala dicitur, in quantum eius bonum minuitur.

[t.f. Petr.1441] Malum nichil aliud est quam privatio boni.

[t.f. Petr.1442] Malum rationalis creature duplex est, scilicet culpe et pene.

<GR> <CAPUT 22>

FULGENTIUS RUSPENSIS, *De fide ad Petrum*

CAP. XXII, *seu* REG. XIX. Firmissime tene, et nullatenus dubites, neque angelos, neque quamlibet aliam creaturam ejusdem naturae esse, cujus est secundum naturalem divinitatem suam summa Trinitas, quae est unus naturaliter Deus Pater et Filius et Spiritus sanctus [1377; 1450]. Neque enim unius naturae esse potuerunt ille qui fecit et ea quae fecit.

GREGORIUS ARIMINENSIS, *Tabula libri beati Augustini de fide ad Petrum*

[t.f. Petr.1377] Deus non est naturaliter eiusdem nature cuius sunt angeli aut alia creatura.

[t.f. Petr.1450] Nulla creata natura eiusdem est nature cum Deo.

<GR> <CAPUT 23>

FULGENTIUS RUSPENSIS, *De fide ad Petrum*

CAP. XXIII, *seu* REG. XX. Firmissime tene, et nullatenus dubites, omnem creaturam naturaliter mutabilem a Deo incommutabili facta estm [1388; 1448]; nec tamen jam posse quemlibet sanctorum angelorum in deterius commutari, quia sic acceperunt aeternam beatitudinem qua Deo stabiliter perfruuntur [1352], ut ea carere non possint. Sed hoc ipsum quod ab illo statu beatitudinis in quo sunt mutari in deterius nullatenus [Col. 0700C] possunt, non est eis naturaliter insitum, sed postquam creati sunt, gratiae divinae largitate collatum [1353]. Si enim angeli naturaliter incommutabiles fierent, nunquam de eorum consortio diabolus et ejus angeli cecidissent.

GREGORIUS ARIMINENSIS, *Tabula libri beati Augustini de fide ad Petrum*

[t.f. Petr.1388] Deus omnem naturam que non est Deus non sine initio creavit ex nichilo.

[t.f. Petr.1448] Natura omnis, que Deus non est, ex nichilo a Deo creata est, non tamen sine initio, et omnis natura que commutabilis est a Deo incommutabili facta est.

[t.f. Petr.1352] Angeli boni gratia Dei et dono beatitudinis dulcedine potiuntur.

[t.f. Petr.1353] Angeli beati a sua beatitudine nequeunt cadere vel mutari, quod tamen non est eis naturaliter insitum, sed post eorum creationem divine gratie largitate collatum.

<GR> <CAPUT 24>

FULGENTIUS RUSPENSIS, *De fide ad Petrum*

CAP. XXIV, seu REG. XXI. Firmissime tene, et nullatenus dubites, in omni creatura, quam spiritalem atque corpoream summa Trinitas fecit, solos spiritus angelicos et humanos intelligendi facultatem divinitus accepisse [1422; 1440]; caeteros vero spiritus brutorum animalium rationem et intelligentiam non accepisse, et etiam hoc omnino habere non posse [1357]. Propter quod dicitur hominibus: 527 *Nolite fieri sicut equus et mulus, quibus non est intellectus* (Psal. XXXI, 19); et ideo animas hominum et animas pecorum unius naturae non esse; nec animas pecorum [Col. 0700D] in homines, nec animas hominum in pecora posse aliquando transire [1356; 1423].

GREGORIUS ARIMINENSIS, *Tabula libri beati Augustini de fide ad Petrum*

[t.f. Petr.1422] Hominum anime sunt intellectuales nature.

[t.f. Petr.1440] Intelligendi facultatem diligendique dedit Deus solis angelis et hominibus.

[t.f. Petr.1357] Anime hominum intellectuales naturaliter sunt, brutorum vero nequaquam.

[t.f. Petr.1356] Anime hominum non eiusdem sunt nature cum animabus brutorum, neque in illas nec econverso possunt transire.

[t.f. Petr.1423] Hominum anime non eiusdem sunt nature cum animabus brutorum, nec in illas nec econtra possunt transire.

<GR> <CAPUT 25>

FULGENTIUS RUSPENSIS, *De fide ad Petrum*

CAP. XXV, seu REG. XXII. Firmissime tene, et nullatenus dubites, primos [Fraipont,753] homines, id est Adam et mulierem ejus, bonos, rectos, et sine peccato creatos esse, cum libero arbitrio, quo possent, si vellent, Deo semper humili et bona voluntate [Col. 0701A] servire atque obedire: quo arbitrio etiam possent, si vellent, propria voluntate peccare [1418]; eosque non necessitate, sed propria voluntate peccasse; illoque peccato sic in deterius mutatam humanam naturam, ut non solum in ipsis primis hominibus per peccatum mors obtineret regnum [1420], sed etiam in omnes homines transiret peccati mortisque dominium [1425; 1427; 1457].

GREGORIUS ARIMINENSIS, *Tabula libri beati Augustini de fide ad Petrum*

[t.f. Petr.1418] Homines primi creati sunt cum libera voluntate qua, si vellent, possent Deo servire et eadem possent voluntate peccare.

[t.f. Petr.1420] Homines primi sunt creati in statu felici secundum naturam, qui etiam beatitudo vocatur, ita tamen quod si Deo iugitur inhesissent, illam semper habuissent, si vero contra Dei voluntatem suam facere niterentur in miseriam perpetuam laberentur.

[t.f. Petr.1425] Homines primos dyabolus ad peccatum duxit et non eis tantum sed universe propagini vitio peccati meritum mortis inseruit.

[t.f. Petr.1427] Nullus homo, per concubitus viri et mulieris genitus, a peccato quod quilibet originaliter contrahit et per quod est naturaliter morti aut dampnationi obnoxius, nisi per fidem mediatoris Dei et hominum liberatur.

[t.f. Petr.1457] Peccatum originale contrahunt omnes homines qui per viri mulierisque concubitus generantur.

<GR> <CAPUT 26>

FULGENTIUS RUSPENSIS, *De fide ad Petrum*

CAP. XXVI, seu REG. XXIII. Firmissime tene, et nullatenus dubites, omnem hominem qui per concubitus viri et mulieris concipitur, cum originali peccato nasci [1457], impietati subditum, mortisque subjectum, et ob hoc natura irae filium nasci. De qua dicit Apostolus: Eramus enim et nos natura filii irae, [TM VI,175, 200] *sicut et caeteri* (Ephes. II, 3). A qua ira nullus liberatur, nisi per fidem mediatoris Dei et hominum [1427], [Col. 0701B] hominis Jesu Christi, qui sine peccato conceptus, sine peccato natus, sine peccato mortuus, peccatum pro nobis factus

GREGORIUS ARIMINENSIS, *Tabula libri beati Augustini de fide ad Petrum*

[t.f. Petr.1457] Peccatum originale contrahunt omnes homines qui per viri mulierisque concubitus generantur.

[t.f. Petr.1427] Nullus homo, per concubitus viri et mulieris genitus, a peccato quod quilibet originaliter contrahit et per quod est naturaliter morti aut dampnationi obnoxius, nisi per

est, id est sacrificium factus est pro peccatis nostris. In Veteri quippe Testamento peccata dicebantur sacrificia quae pro peccatis offerebantur: in quibus omnibus fuit significatio Christi, quia ipse est *Agnus Dei qui tollit peccata* (al. *peccatum*) mundi (Joan. I, 29).

fidem mediatoris Dei et hominum liberatur.

<GR> <CAPUT 27>

FULGENTIUS RUSPENSIS, *De fide ad Petrum*

CAP. XXVII, seu REG. XXIV. Firmissime tene, et nullatenus dubites, non solum homines jam ratione utentes, verum etiam parvulos, qui sive in uteris matrum vivere incipiunt, et ibi moriuntur, sive jam (al. cum) de matribus nati sine sacramento sancti baptismatis, quod datur in nomine Patris et Filii et Spiritus sancti, de hoc saeculo [Col. C] transeunt, ignis aeterni sempiterno supplicio puniendos [1361; 1362; 1428; 1458]. Quia etsi peccatum propriae actionis nullum habuerunt, originalis tamen peccati damnationem carnali conceptione et nativitate traxerunt. [TM VI,211, 216]

GREGORIUS ARIMINENSIS, *Tabula libri beati Augustini de fide ad Petrum*

[t.f. Petr.1361] Sine baptismo nemo preter eos qui pro Christo in ecclesia sanguinem fundunt possunt <sic> vitam eternam habere.

[t.f. Petr.1362] Quicumque hominum moriuntur, sive in uteris sive extra uteros matrum, non renati sacramento baptismatis, eterno supplicio deputantur.

[t.f. Petr.1428] Omnis homo moriens sine baptismo et cum originali peccato quantumcumque brevi temporis spatio vivat, in corpore eterno gehenne supplicio punietur.

[t.f. Petr.1458] Morientes cum peccato originali eterna gehenna supplicia patientur.

<GR> <CAPUT 28>

FULGENTIUS RUSPENSIS, *De fide ad Petrum*

CAP. XXVIII, seu REG. XXV. Firmissime tene, et nullatenus dubites, ideo Christum Filium Dei ad iudicandos vivos et mortuos ventu[Fraipont,754]rum [1525], ut homines quos hic dono suae gratiae gratis per fidem justificat, eisdemque justificatis, in fide et caritate sanctae matris Ecclesiae usque in finem perseverantiam donat, in suo adventu resuscitet et glorificet [1387; 1411], et secundum promissionem suam aequales sanctis angelis factat, et ad eum statum perducatur, in quo perfecte, in quantum unicuique donat Deus, boni sint, et ab ipsa perfectione deinceps mutari non possint [1369]: ubi diversa erit sanctorum gloria, sed una erit omnium vita aeterna [1368; 1434]. Diabolum vero et angelos ejus in ignem aeternum a Christo esse mittendos, ubi nunquam carebunt [Col. 0701D] poena quam eis praeparavit divina iustitia [1397]; cum ipso autem diabolo impios et iniquos homines, de quibus Scriptura dicit: *Imitantur autem eum qui sunt ex parte illius* (Sap. II, 25), pro eo quod eum in malis operibus imitati sunt, et ante finem praesentis vitae congruam poenitentiam non egerunt, resumptis corporibus supplicio aeternae combustionis arsueros [1375; 1459; 1484].

GREGORIUS ARIMINENSIS, *Tabula libri beati Augustini de fide ad Petrum*

[t.f. Petr.1525] Christus venturus est ad puniendum omnes peccatores angelos et homines iudicandos.

[t.f. Petr.1387] Dei predestinatio, vocatio, iustificatio, atque glorificatio sunt ex gratuita misericordia sua et non ex aliquibus meritis hominum.

[t.f. Petr.1411] Gratuite sunt Dei predestinatio vocatio iustificatio et glorificatio hominum.

[t.f. Petr.1369] Nullus beatorum nunquam poterit a sua perfectione mutari.

[t.f. Petr.1368] Beatorum omnium una erit vita aeterna, non tamen equalis erit omnium gloria.

[t.f. Petr.1434] Homines salvandi in futuro iudicio sanctis angelis equabuntur, a qua beatitudine deinceps mutari non poterunt; et quamvis eorum diversa futura sit gloria, erit tamen omnium una vita aeterna.

[t.f. Petr.1404] Dyaboli numquam sunt finienda supplicia.

[t.f. Petr.1375] Dampnatorum erit sine fine supplicium.

[t.f. Petr.1459] In terminalibus peccatis vitam finientes eternis ignibus comburentur.

[t.f. Petr.1484] Resurgent omnes homines rationem reddituri de omnibus que egerunt et pro suorum actuum qualitate penam aut gloriam recepturi.

<GR> <CAPUT 29>

FULGENTIUS RUSPENSIS, *De fide ad Petrum*

CAP. XXIX, seu REG. XXVI. Firmissime tene, et nullatenus dubites, omnibus hominibus et bonis et malis resurrectionem carnis in [Col. 0702A] adventu Domini futuram esse communem; retributionem vero iustitiae Dei esse bonis malisque dissimilem: secundum quod Apostolus ait quia *omnes resurgemus, sed non omnes immutabimur* (I Cor. XV, 51). Immutabuntur autem iusti, qui ibunt in vitam aeternam [1480]. Quod Apostolus ostendit dicens: *Et mortui resurgent incorrupti, et nos immutabimur* (Ibid., 52). Et ostendens quae erit ipsa immutatio adjecit (v. 53): *Oportet enim corruptibile hoc induere incorruptionem, et mortale hoc induere immortalitatem*. In iustorum (al. eorum) corporibus fiet quod ipse Apostolus ait: *Seminatur in corruptione, surget in incorruptione; seminatur in ignobilitate, surget in gloria* [1482]; *seminatur in infirmitate, surgit in virtute*; [Fraipont,755] *seminatur corpus animale, surgit corpus spiritale* (Ibid., 42 et seq.). Quod [Col. 0702B] propterea spiritale dixit, non quia ipsum corpus spiritus erit, sed quia vivificante spiritu immortale atque incorruptibile permanebit [1483]. Sic autem tunc dicetur spiritale corpus, cum non spiritus sit, sed permaneat corpus; sicut nunc animale dicitur, cum tamen inveniatur non anima esse, sed corpus.

GREGORIUS ARIMINENSIS, *Tabula libri beati Augustini de fide ad Petrum*

[t.f. Petr.1480] *Quamvis tam boni quam mali sint resurrecturi, soli tamen boni sunt inmutatione de qua loquitur Apostolus immutandi.*

[t.f. Petr.1482] *Corpora salvandorum gloriosa erunt et anime eterna beatitudine potentur.*

[t.f. Petr.1483] *Quo sensu dicatur quod corpora salvatorum erunt spiritualia.*

<GR> <CAPUT 30>

FULGENTIUS RUSPENSIS, *De fide ad Petrum*

CAP. XXX, seu REG. XXVII. Firmissime tene, et nullatenus dubites, exceptis illis qui pro nomine Christi suo sanguine baptizantur, nullum hominem accepturum vitam aeternam, qui non hic a malis suis fuerit per poenitentiam fidemque conversus, et per sacramentum fidei et poenitentiae, id est per, baptismum liberatus [1361]. Et majoribus quidem necessarium esse, et poenitentiam de malis suis agere [1469], et fidem catholicam secundum regulam veritatis tenere, [Col. 0702C] et sacramentum baptismatis accipere; parvulis vero, qui nec propria voluntate credere, nec poenitentiam pro peccato quod originaliter trahunt agere possunt, sacramentum fidei et poenitentiae, quod est sanctum baptisma, quandiu rationis aetas eorum capax esse non potest, sufficere ad salutem [1364].

GREGORIUS ARIMINENSIS, *Tabula libri beati Augustini de fide ad Petrum*

[t.f. Petr.1361] *Sine baptismo nemo preter eos qui pro Christo in ecclesia sanguinem fundunt possunt <sic> vitam eternam habere.*

[t.f. Petr.1469] *Penitentia omni homini qui capax est rationis est necessaria ad salutem.*

[t.f. Petr.1364] *Baptismus sufficit parvulis ad salutem quamdiu capaces non sunt rationis; maioribus autem propter baptismum necessarium est de suis malis penitentiam agere et fidem catholicam tenere secundum regulam veritatis.*

<GR> <CAPUT 31>

FULGENTIUS RUSPENSIS, *De fide ad Petrum*

CAP. XXXI, seu REG. XXVIII. Firmissime tene, et nullatenus dubites, neminem hic posse hominum poenitentiam agere [1439], nisi quem Deus illuminaverit, et gratuita sua miseratione converterit [1414; 1470]. Apostolus enim dicit: Ne forte det illis Deus poenitentiam ad cognoscendam veritatem, et respiscant a diaboli laqueis (II Tim. II,). [TM VI,71]

GREGORIUS ARIMINENSIS, *Tabula libri beati Augustini de fide ad Petrum*

[t.f. Petr.1439] *Homines dampnati penitudinis stimulum habebunt sed infructuose.*

[t.f. Petr.1414] *Nemo sine preveniente gratia Dei potest penitentiam agere de peccatis.*

[t.f. Petr.1470] *Penitentiam nemo agere potest nisi quem Deus illuminaverit et gratuita miseratione converterit.*

<GR> <CAPUT 32>

FULGENTIUS RUSPENSIS, *De fide ad Petrum*

CAP. XXXII, seu REG. XXIX. Firmissime tene, et nullatenus dubites, posse quidem hominem quem nec ignorantia litterarum, nec aliqua prohibet imbecillitas vel adversitas, verba sanctae legis et Evangelii, sive legere, sive ex ore [Col. D] cujusquam praedicatoris audire [1415]; sed divinis mandatis obedire neminem posse, nisi quem Deus gratia sua praevenit [1387; 1413], ut quod audit corpore, etiam corde percipiat, et, accepta divinitus bona voluntate atque virtute, mandata Dei facere et velit et possit. Neque [Fraipont,756] enim qui plantat est aliquid, neque qui rigat, sed qui incrementum dat Deus (I Cor. III,); [TM VI, 146-147, 173] qui etiam operatur in nobis et velle et perficere, pro bona voluntate [1390] (Philip. II, 13).

GREGORIUS ARIMINENSIS, *Tabula libri beati Augustini de fide ad Petrum*

[t.f. Petr.1415] Nemo mandata Dei, que legit vel audit, potest sine preveniente gratia Dei servare aut corde percipere.
 [t.f. Petr.1387] Dei predestinatio, vocatio, iustificatio, atque glorificatio sunt ex gratuita misericordia sua et non ex aliquibus meritis hominum.
 [t.f. Petr.1413] Gratia Dei prevenit omnem bonam voluntatem et cogitationem in homine.
 [t.f. Petr.1390] Deus est causa omnis bone cogitationis, et voluntatis ac operationis humane.

<GR> <CAPUT 33>

FULGENTIUS RUSPENSIS, *De fide ad Petrum*

CAP. XXXIII, seu REG. XXX. [Col. 0703A] Firmissime tene, et nullatenus dubites, Deo incommutabili non solum praeterita et praesentia, sed etiam futura omnia incommutabiliter esse notissima [1385], cui dicitur: Deus, qui occultorum es cognitor, qui scis omnia antequam fiant (Dan. XIII,.) [TM II, 149-150; III, 275]

GREGORIUS ARIMINENSIS, *Tabula libri beati Augustini de fide ad Petrum*

[t.f. Petr.1385] Deus non cum tempore cogitat omnia que incommutabiliter novit praeterita, presentia, et futura.

<GR> <CAPUT 34>

FULGENTIUS RUSPENSIS, *De fide ad Petrum*

CAP. XXXIV, seu REG. XXXI. Firmissime tene, et nullatenus dubites, Trinitatem Deum incommutabilem, rerum omnium atque operum tam suorum quam humanorum certissimum cognitorem, ante omnia saecula scire [1385] quibus esset per fidem gratiam largiturus [1386; 1387; 1476; 1477] [TM III, 276]: sine qua nemo potuit ab initio mundi usque in finem, a reatu peccati tam originalis quam actualis absolvi [1412; 1460]. Quos enim Deus praescivit et praedestinavit conformes fieri imaginis Filii sui (Rom. VIII, 29).

GREGORIUS ARIMINENSIS, *Tabula libri beati Augustini de fide ad Petrum*

[t.f. Petr.1385] Deus non cum tempore cogitat omnia que incommutabiliter novit praeterita, presentia, et futura.
 [t.f. Petr.1386] Deus eternaliter scivit quibus esset fidem largiturus, quos etiam voluit eternaliter predestinavit.
 [t.f. Petr.1387] Dei predestinatio, vocatio, iustificatio, atque glorificatio sunt ex gratuita misericordia sua et non ex aliquibus meritis hominum.
 [t.f. Petr.1476] Praedestinavit Deus eternaliter quos ad salutem gratuita voluit eligere bonitate.
 [t.f. Petr.1477] Praedestinatio, vocatio, iustificatio, atque glorificatio ex sola gratia Dei sunt, non ex aliquibus hominum meritis.
 [t.f. Petr.1412] Sine Dei gratia a reatu peccati tam originalis quam actualis nullus hominum qui fuerunt aut sunt vel erunt potest absolvi.
 [t.f. Petr.1460] Nemo, ab initio mundi usque ad finem, a reatu originalis vel actualis peccati sine Dei gratia potest absolvi.

<GR> <CAPUT 35>

FULGENTIUS RUSPENSIS, *De fide ad Petrum*

[Col. 0703B] CAP. XXXV, seu REG. XXXII. Firmissime tene, et nullatenus dubites, omnes quos vasa misericordiae gratuita bonitate Deus facit, ante constitutionem mundi in adoptionem filiorum Dei praedestinos a Deo [1411; 1477]; neque perire posse aliquem eorum quos Deus praedestinavit ad regnum coelorum, nec quemquam eorum quos Deus non praedestinavit ad vitam, ulla posse ratione salvari [1478] [III, 349]. Praedestinatio enim illa gratuita donationis est praeparatio [1475] qua nos Apostolus ait praedestinos in adoptionem filiorum, per Jesum Christum in ipsum (Ephes. I, 5).

GREGORIUS ARIMINENSIS, *Tabula libri beati Augustini de fide ad Petrum*

[t.f. Petr.1411] Gratuite sunt Dei praedestinatio, vocatio, iustificatio, et glorificatio hominum.

[t.f. Petr.1477] Praedestinatio, vocatio, iustificatio, atque glorificatio ex sola gratia Dei sunt, non ex aliquibus hominum meritis.

[t.f. Petr.1478] Praedestinatorum nullus potest dampnari, neque non praedestinatorum valet ullus salvari.

[t.f. Petr.1475] Praedestinatio gratuite Dei <donationis> est preparatio.

<GR> <CAPUT 36>

FULGENTIUS RUSPENSIS, *De fide ad Petrum*

CAP. XXXVI, seu REG. XXXIII. Firmissime tene, et nullatenus dubites, sacramentum baptismatis, non solum intra Ecclesiam catholicam, [Col. 0703C] sed etiam apud haereticos qui in nomine Patris et Filii et Spiritus sancti baptizant, esse posse [1365; 1366]; sed extra Ecclesiam catholicam prodesse non posse [1405] : imo sicut intra Ecclesiam recte credentibus per sacramentum baptismi conferri salutem, sic extra Ecclesiam baptizatis, si ad Ecclesiam non redierint, eo[Fraipont,757]dem baptismo cumulari perniciem (I, quaest. I, cap. Firmissime). Tantum enim valet ecclesiasticae societatis unitas ad salutem, ut baptismo non salvetur, cui non ibi datur ubi oportet ut detur. Inesse tamen homini baptismum etiam extra Ecclesiam baptizato, sed ad iudicium inesse ab Ecclesia separato. Et quia manifestum est, ubicunque datum fuerit, hoc baptisma semel esse dandum, ideo etsi ab haereticis in nomine Patris et Filii et Spiritus sancti fuerit datum, [Col. 0703D] venerabiliter agnoscendum, et ob hoc nullatenus iterandum [1358; 1359]. Salvator enim dicit: *Qui semel lotus est, non indiget nisi ut pedes lavet* (Joan. XIII, 10).

GREGORIUS ARIMINENSIS, *Tabula libri beati Augustini de fide ad Petrum*

[t.f. Petr.1365] Baptismus vere confertur etiam ab hereticis, si baptizent secundum formam Ecclesiae, nec qui ab eis extra Ecclesiam existens baptizatus, etiam si ad Ecclesiam redeat, est denuo iterum baptizandus.

[t.f. Petr.1366] *Quicumque, sive in fide catholica sive in heresi vel scismate, secundum formam Ecclesiae baptizatur integrum accipit sacramentum ad salutem; tamen non prodest, nisi ei qui illum suscipit in fide catholica; alias vero ad Ecclesiam redire necesse est, ut in societate catholica accipiat vitam eternam, nec tamen cum redit est denuo baptizandus.*

[t.f. Petr.1405] *Extra Ecclesiam, nec baptismus, nec elemosine, nec martirium et nominis Christi gloriosa confessio, neque alia quecumque bona opera prosunt hominibus, nisi forte ut mitius torquantur; que omnia prosunt si intra Ecclesiam fiant.*

<GR> <CAPUT 37>

FULGENTIUS RUSPENSIS, *De fide ad Petrum*

CAP. XXXVII, seu REG. XXXIV. Firmissime tene, et nullatenus dubites, omnem extra Ecclesiam catholicam baptizatum participem fieri non posse vitae aeternae, si ante finem vitae hujus catholicae non fuerit redditus atque incorporatus Ecclesiae [1366; 1405]: quia *si habeam, inquit Apostolus, [Col. 0704A] omnem fidem, et 530 noverim omnia sacramenta, caritatem autem non habeam, nihil sum* (1 Cor. XIII, 2). Nam et in diebus diluvii neminem legimus extra arcam potuisse salvari.

GREGORIUS ARIMINENSIS, *Tabula libri beati Augustini de fide ad Petrum*

[t.f. Petr.1366] *Quicumque, sive in fide catholica sive in heresi vel scismate, secundum formam Ecclesie baptizatur integrum accipit sacramentum ad salutem ; tamen non prodest, nisi ei qui illum suscipit in fide catholica; alias vero ad Ecclesiam redire necesse est, ut in societate catholica accipiat vitam eternam, nec tamen cum redit est denuo baptizandus.*

[t.f. Petr.1405] *Extra Ecclesiam, nec baptismus, nec elemosine, nec martirium et nominis Christi gloriosa confessio, neque alia quecumque bona opera prosunt hominibus, nisi forte ut mitius torquantur ; que omnia prosunt si intra Ecclesiam fiant.*

<GR> <CAPUT 38>

FULGENTIUS RUSPENSIS, *De fide ad Petrum*

CAP. XXXVIII, seu REG. XXXV. Firmissime tene, et nullatenus dubites, non solum omnes paganos, sed etiam omnes Judaeos, et omnes haereticos atque schismaticos, qui extra Ecclesiam catholicam praesentem finiunt vitam, in ignem aeternum ituros [1406], qui paratus est diabolo et angelis ejus (Matth. XXV, 41).

GREGORIUS ARIMINENSIS, *Tabula libri beati Augustini de fide ad Petrum*

[t.f. Petr.1406] *Extra ecclesiam vitam finientes, sive pagani sive iudei sive heretici vel schismatici, igne perpetuo cum dyabolo sunt arsuri.*

<GR> <CAPUT 39>

FULGENTIUS RUSPENSIS, *De fide ad Petrum*

CAP. XXXIX, seu REG. XXXVI. Firmissime tene, et nullatenus dubites, quemlibet haereticum sive schismaticum, in nomine Patris et Filii et Spiritus sancti baptizatum, si Ecclesiae catholicae [Col. 0704B] non fuerit aggregatus, quantascunque eleemosynas fecerit, etsi pro Christi nomine etiam sanguinem fuderit, nullatenus posse salvari [1405]. Omni enim homini qui Ecclesiae catholicae non tenet unitatem, neque baptismus, neque eleemosyna quamlibet copiosa, neque mors pro nomine Christi suscepta proficere poterit ad salutem, quando (*al. quandiu*) in eo vel haeretica vel schismatica pravitas perseverat quae ducit ad mortem.

GREGORIUS ARIMINENSIS, *Tabula libri beati Augustini de fide ad Petrum*

[t.f. Petr.1405] *Extra Ecclesiam, nec baptismus, nec elemosine, nec martirium et nominis Christi gloriosa confessio, neque alia quecumque bona opera prosunt hominibus, nisi forte ut mitius torquantur ; que omnia prosunt si intra Ecclesiam fiant.*

<GR> <CAPUT 40>

FULGENTIUS RUSPENSIS, *De fide ad Petrum*

[Fraipont,758] CAP. XL, seu REG. XXXVII. Firmissime tene, et nullatenus dubites, non omnes qui intra Ecclesiam catholicam baptizantur accepturos esse vitam aeternam, sed eos qui percepto baptismo recte vivunt [1363], id est qui se abstinuerunt a vitiiis et concupiscentiis carnis. Regnum enim [Col. 0704C] coelorum sicut infideles, haeretici atque schismatici non habebunt, sic catholici criminosi possidere non poterunt.

GREGORIUS ARIMINENSIS, *Tabula libri beati Augustini de fide ad Petrum*

[t.f. Petr.1363] *Baptismus non sufficit ad salutem si post baptismum male vivatur.*

<GR> <CAPUT 41>

FULGENTIUS RUSPENSIS, *De fide ad Petrum*

CAP. XLI, seu REG. XXXVIII. Firmissime tene, et nullatenus dubites, etiam justos atque sanctos homines, exceptis iis qui baptizati parvuli sunt, sine peccato hic neminem vivere posse [1430; 1461; 1490]; semperque omni homini esse necessarium, et peccata sua usque in finem vitae praesentis elemosynis, jejuniis, oratione, vel lacrymis diluere, et remissionem a Deo humiliter ac veraciter postulare [1469].

GREGORIUS ARIMINENSIS, *Tabula libri beati Augustini de fide ad Petrum*

[t.f. Petr.1430] *Nullus homo, etiam iustus, exceptis parvulis, vivere potest sine peccato.*

[t.f. Petr.1461] *Nemo in hac vita, parvulis exceptis potest carere peccato.*

[t.f. Petr.1490] *Vita hominum etiam iustorum in hoc mundo, parvulis exceptis, agi non potest sine peccato.*

[t.f. Petr.1469] *Penitentia omni homini qui capax est rationis est necessaria ad salutem.*

<GR> <CAPUT 42>

FULGENTIUS RUSPENSIS, *De fide ad Petrum*

CAP. XLII, seu REG. XXXIX. Firmissime tene, et nullatenus dubites, omnem creaturam Dei [Col. 0704D] bonam esse, et nihil rejiciendum quod cum gratiarum actione percipitur; et Dei servos qui a carnibus aut vino abstinent, non tanquam immunda quae a Deo facta sunt respuere, sed a fortiori cibo et potu, pro sola castigatione corporis abstinere [1346; 1374]. Nuptias quoque divinitus institutas et benedictas; et melius quidem esse si quisquam sine conjugio sit [1371], ut liberius atque plenius cogitet quae sunt Dei, quomodo placeat Deo (I Cor. VII, 34); tamen illis qui continentiam [Col. 0705A] non voverunt, nullum esse peccatum si vel mulier nubat, vel vir uxorem ducat. Nec solas primas nuptias a Deo institutas, sed etiam secundas et tertias, pro eorum qui se continere non possunt, infirmitate concessas [1373; 1445; 1455]. Eis vero qui sive conjugati, sive a conjugio liberi continentiam Deo voverint, admodum esse damnabile, si vel illi conjugale opus voluerint appetere [1496; 1497], quo se non accessuros, vel illi repetere, a quo se recessuros, illi libera, illi communi professi sunt voluntate.

GREGORIUS ARIMINENSIS, *Tabula libri beati Augustini de fide ad Petrum*

[t.f. Petr.1346] *Abstinentia a coniugio, vino, carnibus et aliis multis quibus uti licitum, non quia illa mala sint, sed appetitu perfectionis vite, laudabilis et magis meriti est.*

[t.f. Petr.1374] *Continentia a coniugio vino carnibus et pluribus aliis licitis rebus perfectioris securiorisque vite.*

[t.f. Petr.1371] *Castitatis status perfectior est et securior quam coniugii.*

[t.f. Petr.1373] *Coniugium non solum primum sed secundum et tertium et quotumlibet deinceps est licitum.*

[t.f. Petr.1445] *Matrimonium licitum est primo, secundo et tercio, et deinceps quotolibet numero est; tamen eo status castitatis perfectior atque securior.*

[t.f. Petr.1455] *Nuptie non solum prime sed et secunde et tertie sic deinceps quotolibet licite sunt.*

[t.f. Petr.1496] *Vovens perpetuam continentiam non solum si fornicationis crimine maculetur sed et si coniugem habere voluerit dampnationem habebit.*

[t.f. Petr.1497] *Coniuges ex mutuo consensu voventes perpetuam continentiam ulterius licite commisceri non possunt.*

<GR> <CAPUT 43>

FULGENTIUS RUSPENSIS, *De fide ad Petrum*

[Fraipont,759] CAP. XLIII, seu REG. XL. Firmissime tene, et nullatenus dubites, aream Dei esse catholicam Ecclesiam, et intra eam usque in finem saeculi frumento mixtas paleas contineri, hoc est bonis malos sacramentorum [Col. 0705B] communionem misceri [1465]; et in omni professione, sive clericorum, sive monachorum, sive laicorum, esse bonos simul et malos [1407]; nec pro malis bonos deserendos, sed pro bonis malos, in quantum exigit fidei et caritatis ratio tolerandos, id est, si vel in Ecclesia nullius perfidiae semina spargunt, vel fratres ad aliquod malum opus mortifera imitatione non ducunt [1409; 1435; 1466]. Nec posse aliquem intra Ecclesiam catholicam recte credentem beneque viventem alieno unquam maculari peccato, si cuiquam peccanti nec consensionem praebeat, nec favorem [1431]; utiliterque malos a bonis intra Ecclesiam tolerari [1436; 1467], si hoc cum eis bene vivendo et bene monendo agatur, ut et videntes et audientes quae bona sunt, mala sua respuant, et iudicandos se a Deo pro suis malis operibus contremiscant; [Col. 0705C] atque ita, praeveniente dono gratiae, de suis iniquitatibus confundantur, et ad bonam vitam per Dei misericordiam convertantur. Bonos vero a malis intra Ecclesiam duntaxat catholicam constitutis non debere nisi operum dissimilitudine separari [1436], ut cum quibus divina communicant sacramenta, non habeant mala opera, quibus illi sunt criminosi, communia. In fine vero saeculi bonos a malis etiam corpore separandos [1437; 1468], quando veniet Christus [1525] habens *ventilabrum in manu sua, et permundabit aream suam, et congregabit triticum suum in horreum, paleas autem comburet igni inexstinguibili* (Matth. III, 12); quando per iudicium justum segregabit justos ab iniustis, bonos a malis, [Fraipont,760] rectos a perversis: bonos constituet a dextris, malos a sinistris, et ex ejus ore justi aeternique [Col. 0705D] iudicii sempiterna atque incommutabili prolata sententia, iniqui omnes *ibunt in combustionem aeternam, justi autem in vitam aeternam* (Matth. XXV, 45): iniqui semper arsure cum diabolo, justi autem regnaturi sine fine cum Christo.

GREGORIUS ARIMINENSIS, *Tabula libri beati Augustini de fide ad Petrum*

[t.f. Petr.1465] *Peccatores iustis per totam hanc vitam sunt mixti.*

[t.f. Petr.1407] *Ecclesia presens usque ad finem mundi simul bonos et malos continet viros, et hoc est in qualibet professione, sive laycorum sit, sive clericorum.*

[t.f. Petr.1409] *Exemplo suo alios corrumpentes penitus sunt vitandi.*

[t.f. Petr.1435] *Homines boni non sunt deserendi propter malos quibus in ista vita sunt mixti, sed potius propter bonos mali; dummodo nullius perfidie in Ecclesia discordie semina spargant, et ad aliquod malum proximos imitatione mortifera ducant, sunt quantum exigit fidei et caritatis ratio tollerandi.*

[t.f. Petr.1466] *Peccatores non abiciendi sunt a iustis sed potius tollerandi dummodo nullius perfidie in Ecclesia et discordie semina spargant neque ad malum aliquod proximos imitatione mortifera ducant.*

[t.f. Petr.1431] *Nullus homo, alterius cui consensionem vel favorem non prestat, potest maculari peccato.*

[t.f. Petr.1436] *Homines mali utiliter in ecclesia tollerantur et qualiter homines boni a malis in ecclesia debent sola dissimilitudine operum separari.*

[t.f. Petr.1467] *Propter quid et qualiter peccatores in ecclesia utiliter tollerantur a iustis.*

[t.f. Petr.1437] *Homines boni a malis separabuntur etiam corporaliter in finali iudicio.*

[t.f. Petr.1468] *Peccatores a iustis prorsus etiam corporaliter separabuntur in finali iudicio.*

[t.f. Petr.1525] *Christus venturus est ad puniendum omnes peccatores angelos et homines iudicandos.*

<GR> <CAPUT 44>

FULGENTIUS RUSPENSIS, *De fide ad Petrum*

CAP. XLIV. Haec interim quadraginta capitula ad regulam verae fidei firmissime pertinentia fideliter crede, fortiter tene, veraciter patienterque defende. Et si quem contraria his dogmatizare cognoveris, tanquam pestem fuge, et tanquam haeticum abjice [1416]. Ita enim ista quae posuimus fidei catholicae congruunt, ut si quis non solum [Col. 0706A] omnibus, sed etiam singulis voluerit contrarie, in eo quod singulis horum contumaciter repugnat, et his contraria docere non dubitat, haeticus et fidei Christianae inimicus, atque ex hoc omnibus catholicis anathematizandus appareat [1417]. Quamvis igitur et angustia temporis, et festinatio portitoris compulerit nos aliqua quae pro diversis haeresibus agnoscendis atque vitandis fuerant inserenda praeterire silentio, tamen si omnia quae in hoc opusculo continentur recensere et notissima prorsus habere non negligas, ex his poteris cauta discretione etiam de caeteris spiritualiter iudicare. Apostolus enim dicit quia *spiritalis iudicat omnia* (I Cor. II, 15): quo donec unusquisque nostrum perveniat, in eo quo pervenit ambulet, id est in eo quod certum accepit fideliter perseveret. [Col. 0706B] Quod si quid aliter sapit, hoc quoque illi Deus revelabit. Amen.

GREGORIUS ARIMINENSIS, *Tabula libri beati Augustini de fide ad Petrum*

[t.f. Petr.1416] Hereticus quis proprie censeatur.

[t.f. Petr.1417] Heretici non sunt in ecclesia tollerandi.